

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, поставити:

за начелника четврте класе округа рудничког Драгољуба Миливојевића, члана прве класе Управе вароши Београда.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. године у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, поставити:

за начелника прве класе среза врачарског Николу Ђ. Ванића, начелника исте класе среза тамнавског, по молби;

за начелника прве класе среза пожешког Војислава Ђ. Стојановића, јавног правозаступника при гор. милановачком првостепеном суду;

за начелника друге класе среза пожарвачког Љубомира Јоцића, начелника исте класе среза деспотовачког, по службеној потреби;

за начелника друге класе среза беличког Живка Константиновића, начелника исте класе среза пожешког, по службеној потреби;

за начелника друге класе среза подунавског Зарију Варјачића, начелника средског у пензији;

за начелника друге класе среза деспотовачког Момчила Татића, начелника средског у оставци;

за начелника друге класе среза тамнавског Душана Р. Трифунца, секретара друге класе првостепеног петровачког суда;

за начелника треће класе среза копаоничког Јована Добричића, секретара исте класе начелства округа крушевачког, по службеној потреби;

за начелника треће класе среза орашког Војислава Анђелковића, начелника исте класе среза подунавског, по службеној потреби;

за начелника треће класе среза звишког Маринка Маринковића, начелника исте класе среза љубићког, по службеној потреби;

за начелника треће класе среза љубићског Живка Николића, начелника исте класе среза бољевачког, по службеној потреби;

за начелника треће класе среза бољевачког Душана И. Богдановића, начелника исте класе среза црногорског, по молби;

за начелника треће класе среза кључког Драгомира М. Јовановића, бившег деловођу окружног одбора округа пиротског;

за начелника треће класе среза црногорског Миленка Живковића, полицијског писара прве класе начелства округа моравског;

за секретара прве класе начелства округа подринског Косту Катића, члана друге класе управе вароши Београда, по службеној потреби;

за секретара прве класе начелства округа крушевачког Радомира Гаталовића, начелника исте класе среза копаоничког, по службеној потреби;

за секретара друге класе начелства округа моравског Димитрија Протића, секретара исте класе начелства округа топличког, по службеној потреби;

за секретара треће класе начелства округа смедеревског Ђорђа Ст. Костића, начелника исте класе среза орашког, по молби;

за секретара треће класе начелства округа топличког Јована М. Илића, секретара исте класе начелства округа моравског, по службеној потреби;

за члана друге класе управе вароши Београда Косту Ј. Туцаковића, секретара прве класе начелства округа подринског, по службеној потреби; и

за вршиоца дужности члана управе вароши Београда, у рангу начелника средског треће класе, Косту Ђорђевића, начелника исте класе среза кључког, по службеној потреби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год., у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, поставити:

за начелника друге класе среза прокупачког Милорада Матића, секретара исте класе начелства округа пиротског, по службеној потреби;

за начелника друге класе среза добричког Владислава Петровића, секретара друге класе врањског првостепеног суда;

за секретара треће класе начелства округа пиротског Божицара Ристића, начелника исте класе среза прокупачког, по службеној потреби; и

за секретара треће класе начелства округа ужичког Косту Добрића, начелника исте класе среза добричког, по службеној потреби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 15. априла 1911. год., у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, поставити:

за комесара железничке полиције у Нишу, у рангу начелника средског треће класе, Милана Ф. Александрића, полицијског писара прве класе Управе вароши Београда.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год., у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, поставити:

за полицијског писара прве класе среза звишког Александра Младеновића, полицијског писара исте класе среза колубарског, округа ваљевског, по службеној потреби;

за полицијског писара прве класе начелства округа нишког Милутина Марковића, полицијског писара исте класе Управе вароши Београда, по службеној потреби;

за полициског писара прве класе среза колубарског, округа ваљевског, Живојина Мирчића, полициског писара исте класе среза заглавског, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе Управе вароши Београда Луку Јововића, полициског писара исте класе начелства округа нишког, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза колубарског, округа ваљевског, Милана Е. Поповића, полициског писара исте класе среза звишког, по службеној потреби; и

за полициског писара треће класе среза заглавског Владимира Живановића, полициског писара исте класе среза колубарског, округа ваљевског, по службеној потреби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год., у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, поставити:

за полициског писара прве класе начелства округа топличког Живојина Степановића, полициског писара исте класе среза прокупачког, по службеној потреби;

за полициског писара прве класе среза пожешког Милана Миливојевића, полициског писара исте класе среза грузанског, по службеној потреби;

за полициског писара прве класе среза лесковачког Велимира Јовичића, полициског писара исте класе среза пожешког, по молби;

за полициског писара прве класе среза колубарског, округа београдског, Михаила Ђорђевића, полициског писара исте класе среза грочанског, по службеној потреби;

за полициског писара прве класе среза мачванског Божидара Петровића, полициског писара исте класе среза врачарског, по службеној потреби;

за полициског писара прве класе начелства округа моравског Предрага Обркнежевића, полициског писара исте класе начелства округа смедеревског, по службеној потреби;

за полициског писара друге класе начелства округа смедеревског Матију Јовановића, полициског писара исте класе Управе вароши Београда, по службеној потреби;

за полициског писара друге класе среза врачарског Стојана Бабића, полициског писара исте класе среза тамнавског, по службеној потреби;

за полициског писара друге класе среза рачанског Вељка Јовичића, полициског писара исте класе среза посаво-тамнавског, по службеној потреби;

за полициског писара друге класе среза посаво-тамнавског Милутина Тадића, полициског писара исте класе среза мачванског, по службеној потреби, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за полициског писара друге класе среза таковског Миладина Радојчића, полициског писара исте класе среза моравског, округа пожаревачког, по молби;

за полициског писара друге класе среза грочанског Николу Милошевића, полициског писара исте класе среза рачанског, по службеној потреби;

за полициског писара друге класе среза моравског, округа пожаревачког, Боривоја Алексића, полициског писара исте класе начелства округа пожаревачког, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза прокупачког Тодора Жишића, полициског писара исте класе начелства округа топличког, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза трнавског Милана Графа, полициског писара исте класе Управе вароши Београда, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза поречког Војислава Кузмановића, полициског писара исте класе начелства округа пожаревачког, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе начелства округа пожаревачког Косту Трифуновића, полициског писара исте класе среза поречког, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза тамнавског Миливоја Јездимировића, полициског писара исте класе начелства округа ужичког, по молби;

за полициског писара треће класе среза параћинског Радомира Шајковића, полициског писара исте класе среза тамнавског, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза грузанског Драгомира Ђуртовића, полициског писара исте класе среза колубарског, округа београдског, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе начелства округа пожаревачког Војислава Поповића, полициског писара исте класе среза лесковачког, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза јабланичког Живојина Радовића, полициског писара исте класе среза јадранског, по службеној потреби;

за полициског писара треће класе среза алексиначког Петра Завишића, апсолвираног правника;

за полициског писара треће класе среза грузанског Немању Љубисављевића, апсолвираног правника;

за полициског писара треће класе Управе вароши Београда: Стојана Г. Милетића, апсолвираног правника и Милутина Поповића, практиканта исте управе;

за полициског писара треће класе начелства округа ужичког Алексу Луковића, свршеног матуранта и привременог учитеља;

за полициског писара треће класе среза зајечарског Боривоја Марковића, свршеног матуранта;

за полициског писара треће класе среза бољевачког Љубомира Живковића, практиканта начелства округа нишког;

за полициског писара треће класе начелства округа тимочког Саву Селића, практиканта канцеларије среза рамског; и за полициског писара треће класе среза јадранског Мијалка М. Нешовића, практиканта среза пожешког.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, а на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, решено је:

да се Здравку Ивковићу, лекару среза љубићског уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год., у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, а по саслушању Министарског Савета, — на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, решено је:

да се Милан Лазић, начелник прве класе среза пожаревачког, стави у стање покоја с пензијом, која му према годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, а по саслушању Министарског Савета, — на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, решено је да се:

Тихомир Денић, начелник прве класе среза звишког;

Светислав Јелчић, секретар друге класе начелства округа ужичког; и

Сретен Брзак, полициски писар прве класе начелства округа тимочког, — ставе у стање покоја с пензијом, која им према годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Живојин Пандуровић, начелник друге класе округа рудничког, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пензијом, која му према годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Милутин Ст. Ценић, начелник треће класе среза беличког, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе с тим, да му се на име помоћи издаје из државне касе 30% од његове досадашње плате.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. године у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Манојло М. Мрвић, комесар железничке полиције у Нишу, у рангу секретара треће класе Министарства унутрашњих дела, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе с тим, да му се на име помоћи издаје из државне касе 30% од његове досадашње плате.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. године у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I, на предлог Заступника Министра Унутрашњих Дела, Министра Финансија, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Ђорђе Миленовић, полициски писар друге класе среза грузанског; и Петар Михаиловић, полициски писар треће класе среза параћинског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. априла 1911. године у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О УВРЕДИ И КЛЕВЕТИ

од
Др. Томе Живановића

(наставак)

Оклеветани има право на накнаду штете. У случајевима, где доказивање није допуштено од значаја је за одређивање величине накнаде штете, да ли су чињенице истините или не. Но није допуштено ни доказивање, које би се једино у том циљу њмало извршити, јер би тиме посредно био изигран чл. 34. зак. о шт. као и § 211. а. 2. к. з.¹⁾ То важи из истог разлога и за случај, кад би оклеветани тражио накнаду грађанском парницом²⁾.

У чл. 35. прописана је одредба, слична оној из § 212. ал. 4 к. з., о којој је већ било говора: „Ако се о делу, изнетом у клевети, већ повела кривична истрага, извињање и суђење клевете задржава се, док о самом делу не би изашла извршна пресуда или решење“. Као што се види, овде је за прекидање извињања и суђења клевете потребно, да је поведена кривична истрага. Дисциплинска истрага није довољна.

Према чл. 24. зак. о шт. „клевета краља, његових потомака, краљевих родитеља, краљевог дома и Народне Скупштине не може се доказивати“.

Као што се из горњег види, правило треба да буде, да изношење и проно-

шење истинитих чињеница одн. дела није никад клевета. Изузетак могу чинити само случајеви, где доказивање истинитости није допуштено, јер је овде могуће, да су чињенице одн. дела истинити, па ипак да постоји клевета. Неки писци предлажу, да се као клевета сматра и изношење одн. проношење истинитих чињеница, ако је лице у питању то учинило само из пакосне намере, без икаквог разборитог циља и без претходног изазивања од стране оклеветаног. По с разлогом се је против овог мишљења приметило, да је појам добре и рђаве намере неодређен, те да судија не може објективно с њиме руковати.

Према нашем Казненом Законику и Закону о Штампи клевета постоји, чим тужени није успео доказати истинитост дела одн. чињенице, исто као и онда, када је доказана неистинитост истих. Наш законодавац не разликује дакле између ова два случаја. Други случај међутим, т. ј. кад је доказана неистинитост дела одн. чињенице, тежи је, те је требало за њ' прописати строжију казну, т. ј. требало би га сматрати као квалифицирану клевету. Немачки законодавац сматра ова два случаја чак и као квалитативно различне. Први се квалификује као оговарање (üble Nachrede), и о њему је реч у § 186 к. з.¹⁾ а други, тежи, као клевета („Verleumdung“), и о њему се говори у § 187.³⁾ Ово је гледиште погрешно, јер разлика између ова два случаја не постоји у тренутку самог извршења, већ зависи од исхода доказивања у поступку. Према томе она није квалитативна. Једино је дакле умесно, да се оба случаја сматрају као две врсте клевете, од којих је први проста, а други квалифицирана клевета. И ако наш законодавац није учинио ово разликовање, суд може и треба да сматра као отежавну околност доказ неистинитости.

§ III. Излагање мржњи или презрењу.

Да би према § 210 к. з. било клевете, дела изношена или проношена против некога морају бити дела, „која овога мрзости или презрењу излажу, или поверење — кредит — нарушавају“. Према чл. 22 зак. о шт. пак неистинити „факт или дело“ наведени против неке личности морају бити факт или дело, којим се вређа њена част и худи њеном угледу“.

I. § 210 к. з. — Да би једно дело могло изложити презрењу свог извршиоца, треба да је неморално. Што се тиче израза „мржња“, он у ствари не значи исто то, што и презрење. Као што Kohler умесно примећује³⁾, може се човек смртно мрзети, па ипак морално високо ценити.

¹⁾ „Ко у односу на другог износи или проноси чињеницу, која истога може изложити презрењу, или га у јавном мњењу унизити; казниће се, кад се није могла доказати истинитост ове чињенице,.....“ В. Frank § 186.

²⁾ „Ко у односу на другога са знањем износи или проноси неистиниту чињеницу, која истога може изложити презрењу или у јавном мњењу унизити, или његов кредит угрозити, биће кажњен...“ В. Frank § 187.

³⁾ В. и Liepmann 270.

По израз мржња у § 210 не може се схватити у овом свом правом значењу, јер мржњи може неко бити и тиме изложен, што му се приписује од извесног лица нека радња, коју оно само сматра за моралну и дужносну, а приписивање такве радње није управљено наравно против части, објекта клевете. Другим речима могуће је, да о клевети не може бити ни говора, и ако се изношењем или проношењем извесног дела неко излаже мржњи. Појам мржње мора се дакле сузити. Као мржња у смислу § 210 може се на име сматрати само она мржња, која је изазвана приписивањем дела, чије извршење је противно части. Од тих дела пак само неморална дела могу изазвати мржњу. На тај начин „мржња“ из § 210 треба да је проузрокована истом околношћу којом и „презирање“, т. ј. мржњу у смислу овог §-а могу изазвати само неморална дела¹⁾.

Мржњи и презрењу би био неко н.пр. тиме изложен, што би му се приписивало извршење неког кривичног дела. Али сва кривична дела ипак нису таква, да излажу свог извршиоца мржњи и презрењу. Тако то дејство објективно немају политичка кривична дела, већи број кривичних дела, о којима је реч у Зак. о Штампи, нехатно извршена кривична дела. Према Казненим Законима неких немачких државица била је меродавна само мржња (одн. презрење) изазвана приписивањем кривичних дела. Тако узимају и сада неки страни законици²⁾.

Као што је раније било речено, кредит је поверење, које неко ужива с обзиром на испуњавање његових имовинско правних обвеза. Према § 210 к. з. спадају међу дела, чије изношење одн. проношење сачињава клевету, и она, која кредит нарушавају („било појединачно, било друштва или правног лица“).

Из реченог се види, да су према § 210, к. з. само морална и кредитна част заштићене од клевете, јер клевета може према њему бити само изношење одн. проношење неморалних дела („мржња“ и „презрење“) и дела, која кредит нарушавају.

II. Према Зак. о Штампи част је међутим заштићена од клевете у свим својим облицима, а не само као морална и кредитна част, јер се у чл. 22 вели „факт или дело, којим се вређа њена част и худи њеном угледу“, дакле наводи се као објект повреде част у опште. Тако кад би А у једном новинарском чланку тврдио, да је Б импотентан, било би клевете, јер је ово тврђење управљено против полне части овог лица. Но законодавац је у редакцији овог члана учинио исту грешку, коју и француски, од кога је и позајмљен овај члан. На име наводи као објект поред части и углед (француски: „honneur ou considération“), док је међутим углед, као што је речено, само спољни

¹⁾ Овако су тумачили израз „мржња“ и коментатори пруског к. з., одакле је он и позајмљен („dem Hasse oder der Verachtung“). В. Hälschner Preussisches Strafrecht III 273 пр. 4, Goldammer Materialien § 156.

²⁾ В. Lilienthal 417.

¹⁾ Уп. Le Poittevin 350.

²⁾ Уп. Le Poittevin 355.

рефлекса части, т. зв. спољна част, дакле не нешто од ње по садржини различно. Према томе погрешно је навести као објекат и част и углед, већ или једно или друго, а раније је било говора о томе шта је у ствари објекат клевете.

У § 186 немачког к. з. захтева се за клевету, да се против неког износи или проноси чињеница, „која истог може изложити презрењу или га у јавном мњењу унижити“. Први део („презрењу“) се односи на чињенице, које су у противности са захтевима моралности, на неморалне чињенице дакле, а други на чињенице, које су у противности с другом којом врстом части¹⁾. Овако се исто изражава и § 331 аустријског Пројекта Казненог Законика. Чл. 105 швајцарског Пројекта захтева изношење или доношење „тепких моралних престапа или чињеница, које могу шкодити добром гласу“. Наш пројекат (§219) се изражава као и Зак. о Штампи (част и углед) те чини исту грешку.

Клевета је као и увреда кривично дело угрожавања, а не повреде. Довољно је абстрактно угрожавања, т. ј. треба да је радња у питању *у опште* подобна да повреди част, а не и то, да је у конкретном случају била за то подобна²⁾. Част не би била потпуно заштићена, кад би се захтевало, да је она била још и повређена. Пробисвет, који оговара једну опште уважену личност, тиме је могао само угрозити њену част, али је не може повредити; уважење, које ужива ова личност, не може се тиме смањити. Сем тога би захтевање, да је част повређена, приморало судове, да у сваком конкретном случају ово испитују, а то је испитивање готово немогуће.

Из изражавања нашег К. З. изашло би међутим, као да је клевета кривично дело повреде. У § 210 вели се на име: „која овога мрзости или презрењу публице излажу или поверење.... нарушавају“, а не: „која овога мрзости или презрењу публице могу изложити или поверење... нарушити“. Исто се овако у овом погледу изражава З. о Шт. У чл. 22. вели се: „којим се вређа њена част и худи њеном угледу“. З. о Шт. исто се овако изражава у чл. 22. и за увреду („када се погрдним или непристојним изразима вређа част неке личности...“), док се у § 213. К. З. не вели о овоме ништа. Но пошто је судији немогуће да утврди, да ли је част у ствари повређена била или не, то је с практичног гледишта сасвим равнодушно, да ли се увреда и клевета требају сматрати као кривична дела повреде или угрожавања.

§ IV. Излагање презрењу „публике“.

У § 210. се захтева за клевету изношење или доношење извесног дела против некога, које овога може изложити презрењу „публике“. Другим речима за клевету је меродавно схватање публике, да ли неко дело може изложити презрењу свог извршиоца или не, а не схватање

самог оног, против којег се дело износи или проноси, или ког другог лица. Као представник схватања публике има се сматрати наравно суд, т. ј. он има да утврди, да ли је дело такво да може изложити презрењу публике.

Под „публиком“ се има разумети скуп већег броја лица, међу којима постоји извесна заједница у гледиштима, и с којима је у том погледу везан и онај, против кога је изношење или доношење управљено¹⁾. Тако то могу бити чланови истог позива, н. пр. професори, судије, бравари и т. д., становници истог места и т. д. Но наравно consensus omnium није потребан, т. ј. није потребно, да су сви сагласни у томе, да се ово или оно дело има сматрати као дело, које свог извршиоца може изложити мржњи или презрењу публике.

Могуће је неслагање између публике и закона у схватању, да ли једно дело може изложити презрењу свог извршиоца. На име може публика сматрати извесну радњу као неморалну, док је она законом наложена. То је случај н. пр. с одбијањем позива на двобој у Немачкој, с пријавом политичких криваца. У случају таквог сукоба мора се наравно дати превага законском схватању²⁾.

У чл. 22. зак. о шт. се не вели о овоме ништа, али се по себи разуме, да је и према њему меродавно схватање публике.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ОТИСЦИ ПРСТИЈУ КАО СУДСКИ ДОКАЗ

Д-р Едмон Ловар

Употреба научних метода у полицијским и судским истрагама осваја све више и више практични терен, бар у варошима у којима постоје полицијско-технички лабораторијуми. Захваљујући радницима на овом пољу: Рајсу у Лозани, Стокису у Лијежу, Бертиону у Паризу, Левензону у Берлину, Бекеру у Дрезди, Олорицу у Мадриду, Отоленгиу у Риму, Деу у Христијанији, Винду у Бечу, Хенриу у Лондону и Вучетићу у Буенос-Аиресу, данас судови врло често решавају о кривичној одговорности окривљеног само на основу доказа, које им пружају полицијски вештачи. Међу овим доказима, опет најчешће је и најпрактичније идентификовање окривљених помоћу отисака прстију руку, окривљеним на месту извршеног злочина приликом увиђаја. Али, да би ови драгоцени трагови могли бити искоришћени, мора цео полицијски персонал бити упознат са њиховом вредношћу и употребом. Извећемо, у току даљег излагања, на који се начин практикују ова истраживања у Лијону, и доказати, са три скорашња примера, какви се одлични резултати могу добити помоћу добре организације.

О сваком извршеном злочину у Лијону, а поглавито о крађама извршеним

помоћу обијања и разваљивања, извештава се телефоном и његово антропометријско одељење, чији чиновници излазе одмах на место извршеног злочина, снабдевени свима потребним предметима за испитивање, откривање и преношење трагова, нарочито отисака прстију. Ако се ови отисци открију на предметима који се могу преносити, ови ће одмах међу у нарочите апарате — изолаторе да би се отисци, који су на њима, сачували од квара или потпуног уништења. У противном, т. ј. ако се ови предмети не могу преносити, откривени предмети фиксирају се и фотографишу на лицу места. Да би се нађени отисци могли употребити за идентификовање, треба их претходно обојити и фотографски увеличати бар за осам пута од природне величине.

У пракси се обично јављају ове три врсте идентификовања помоћу отисака прстију:

Једна личност окривљена је, било због тога што је виђена на месту извршеног злочина, било што су код ње нађене покрадене ствари и т. п. Упоредиће и идентификовање њених отисака са отисцима нађеним на месту извршеног злочина, у у овом случају допуњује оптужбу са једним доказом више, који над осталим доказима — претпоставкама и сведоцима — има то преимућство што је неоспорим и способан за математичке демонстрације.

У пракси су врло ретки случајеви да истражна власт нема других основа за кривицу извесног лица до обавештења свога потказивача. Ми мислимо — а овако исто мисле, држимо и сви остали који се баве практичном применом полицијске технике — да би било глупо не користити се потказивачима. Ма колико изгледала незгодна, употреба њихова остаје увек животна потреба у борби против злочина, и научне методе не могу је никад заменити. Напротив, дактилоскопија и остале техничке методе имају нарочито за циљ и резултат да контролишу обавештења потказивача, и да на овај начин одвајају од њих оно што је непоуздано. Отисци прстију, шта више, допуштају, да се сакрију потказивачи, т. ј. да се у појединим случајевима не изводе пред суд као сведоци, и на овај начин компромитују, излажу освети и за у будуће онемогућавају. Потказивачи на овај начин остају у сенци, пошто се у актима окривљеног налази вештачење отисака њихових прстију.

Трећи случај, најинтересантнији али у исто доба и најређи, јесте онај у коме се отисци, нађени на месту извршеног злочина, упоређују са отисцима у колекцији антропометријског одељења у циљу проналаска кривца. Познат је и чувен случај операције овог рода у Шеферовом злочину, у коме је Бертион утврдио идентитет убице упоређујући крваве отиске на чаши, која је нађена на месту извршеног злочина, са отисцима прстију веома богате колекције повратника париског одељења за идентификацију. Операције ове врсте у толико су, разуме се, лакше, у колико је на месту извршеног злочина нађено више разноврсних и ја-

¹⁾ Уп. Frank § 186 г 2. — У § 187 („Verbumdung“) изрично се помињу и чињенице, „које могу кредит угрожити“.

²⁾ Уп. Frank 14. Abschn. I.

¹⁾ Уп. Olshausen § 186, 4, Frank § 186 I 2, Liepmann 231, Lillenthal 394.

²⁾ Уп. Frank, § 186 I 2.

сних отисака. Истраживање у колекцији релативно је врло просто и лако ако се помоћу нађених отисака може реконструисати цела дактилоскопска формула или бар њен знатнији део. И на основу једног отиска истраживања у колекцији картона биће врло лако ако су ови само класифицирани по методи д'Олорица.

Отисци прстију у свима приликама докази су првог реда. Поменули смо мало час, да су они врло чест доказ у пракси, што је нарочито важно с обзиром на бојазан да ће опрезни злочинци у будуће носити рукавице приликом вршења својих операција. У времену од тринаест месеци, т. ј. од кад постоји полицијско-технички лабораторијум у Лијону, имали смо стотину четрдесет и пет вештачења отисака прстију, и у овом броју било је свега четири случаја у којима су злочинци употребили рукавице (у једном случају злочинац је одмах пронађен и идентификован помоћу отисака ципела). Не знамо, у осталом, да ли су Рајс, Стокис и остали дактилоскопичари констатовали да ли је ношење рукавица распрострањено код злочинаца, али ми држимо да је оно само једна уображена опасност за вредност методе.

Да би се видело шта се све може добити од отисака прстију у кривичној истрази, износимо три скорашња случаја у којима је полицијско-технички лабораторијум у Лијону имао пресудну реч. У првом случају полицијско-техничко вештачење изменило је ред кривичне одговорности; у другом је довело до признања окривљеног, а у трећем је, искључиво на основу својих метода, утврдило кривичну одговорност двојице злочинаца, и добило, први пут у Француској, судску осуду само на основу дактилоскопског доказа.

I. Афера на булевару „Aire“

У току месеца августа 1909 године неколико летниковаца у околини Женеви били су разбијени и опљачкани, међу којима и летниковац адвоката Дроана, који се налазио на булевару „Aire“. Многе драгоцености и знатно одело овом приликом украдени су и однети. Списак и опис украђених предмета достављен је, поред осталих, и лијонској полицији. Предузета истрага, под руководством шефа сигурности ове вароши г. Пикара, открила је велики део украдених предмета са булевара „Aire“, који су били заложени у једној заложној банци од извесног В... и кћери неког Ландоа. Брат ове последње ухапшен је у тренутку кад је залагао украдено одело г. Дроана. Најзад је истрагом још утврђено, да је окривљени В... чешће путовао између Лијона и Женеви у друштву са познатим злочинцем Фредериком Матаном. Ухапшен, Матан је најзад изјавио, после многих контрадикторних изјава, да је украдене предмете нашао у једном пакету, у околини Лозане.

Полицијском истрагом утврђене су биле, дакле, најтеже претпоставке за кривичну одговорност осумњиченог В... и 2 члана породице Ландо, док је Матан остао само под обичном сумњом.

На једном разбијеном стаклу од прозора виле г. Драона били су, међутим, нађени врло јасни отисци прстију. Отиске ове фотографисао је, на месту извршеног злочина, Д-р Едуард Мале, шеф полицијско-техничког лабораторијума у Женеви, и послао их полицији у Лијон. Позвани да их упоредимо са отисцима прстију окривљених констатовали смо, да су несумњиво произлазили од Матана. И Матан и В... упорно су порицали пред поротним судом своје кривице, али је овај на основу доказа, које је прибрала полицијска истрага, ипак осудио Матана на пет година робије и доживотно прогонство.

Отисци прстију руку у овој афери нису били једини доказ; они су поглавито послужили да се измени ред кривичне одговорности, доказујући да је Матан, који је у почетку истраге стојао само под простом сумњом, био у ствари главни кривац.

II. Афера из пиваре „Fritz“.

Ноћу између 31 августа и 1 септембра прошле године, у једној пивари у Лијону, извршена је опасна крађа. Злочинац је, да би у њу ушао, био разбио стакло на вратима која су водила у главну салу, а за овим је обио четири фијоке и украо стотину и петнаест динара. Полицијски комесар Жиро открио је на месту извршеног злочина, приликом увиђаја, врло јасне отиске прстију на разбијеном стаклу.

Као извршиоца овог дела истрага је осумњичила једног келнера, који је на неколико дана пре извршене крађе напустио службу у овој пивари. Кад је пронађен и ухапшен, код њега је, приликом претреса, нађена знатна сума новаца, за коју није могао да објасни одкуд му. Поред овога, на руци је имао једну свежу огреботину, за коју је несумњиво утврђено да је могла произаћи од разбијеног стакла. Осумњичени је, међутим, упорно одрицао, да је ову крађу извршио.

Испитивањем и поређењем отиска прстију његових руку са отисцима нађеним на месту извршеног злочина, утврђен је, међутим, њихов несумњив идентитет. Пред овим неоспорним доказом осумњичени је потпуно признао кривицу, а суд га је осудио на осамнаест месеци затвора.

III. Афера из улице „Ravat“.

1 јуна прошле год. у 6 часова $\frac{1}{4}$ у вече, удовица Н... констатовала је при повратку у свој стан, да су врата од његовог улаза разбијена. У соби, у којој је становала, све је било испретурано и по патосу разбацано, а готов новац у суми од стотину пет динара украден и однет. Извештен о овоме, полицијски комесар Жиро изишао је одмах на лице места и констатовао, да је насилно отварање стана извршено помоћу два коца који су били ишчупани из једне оближње палисаде, и да међу предметима, које је злочинац додиривао рукама, има њих више са глатком површином, на којој се могу лако констатовати трагови од додира прстију. Извештени о овоме, изишли смо

одмах на лице места са двојицом органа антропометријског одељења, и на једној вазни за цвеће од плавог стакла и двема флашама од вина нашли врло јасне отиске прстију руку.

Истрага, коју је водило одељење сигурности, осумњачила је за ову крађу две индивидуе, али се за њихову кривицу није могао прибавити никакав доказ. Шта више, један од њих није никад био осуђиван за крађу и доказивао је *alibi*. Упоређење отисака њихових руку са отисцима нађеним на месту извршеног злочина дало је, међутим, позитивне резултате и упутило истрагу на прави пут.

На вазни за цвеће један исти отисак био је двапут репродукован са белегом у облику правоугла, а ова иста белега налазила се на десном палцу једног од осумњичених. Овај исти отисак, обојен црно помоћу чађи, фотографисан и знатно увеличан, показивао је читаву серију карактерних знакова, који су се јасно распознавали на палцу осумњаченог.

На једној од винских флаша налазили су се, један поред другог, четири отиска, који су били идентични са отисцима кажипрета, средњег, домалог и малог прста осумњиченог.

На једном белом лонцу са натписом „Врашно“ откривена су три отиска који су, пошто су претходно обојени и увеличани, упоређени са кажипрстом, средњим и домалим левим прстом другог осумњиченог, којом је приликом утврђен неоспорни идентитет између једних и других.

Пошто је за констатовање идентитета између двају отисака прстију, који се упоређују, потребно да се они подударају најмање у дванаест карактеристичних тачака, а у овом случају они су се подударали у много већем броју: преко стотину за једног и у четрдесет и осам тачака за другог окривљеног, то је и идентитет отисака њихових прстију са отисцима откривеним на вазни за цвеће, винским флашама и белом лонцу био несумњиво утврђен, а једновремено са овим и њихова кривична одговорност.

Афера ова суђена је 10. новембра 1910. год. ронским поротним судом. Пред пороту су биле изнете фотографије и једних и других отисака, т. ј. и окривљених, и ових који су откривени на месту извршеног злочина. После изјаве полицијско-судског вештака, и поротници и браниоци поставили су му више питања. Од њега се, поред осталог, тражило да се изјасни: да ли се отисци прстију руку могу мењати; да ли могу постојати два слична отиска; колико има изгледа за судску заблуду кад се осуђује само на основу ових доказа и т. д. Браниоци су нарочито ударали на начин, утврђен рачуном Галтоновим, према коме се могу наћи два идентична отиска у маси од шездесет и четири милијарде отисака, као и на тврђење Галдина Рамоса да је потребно 3,660.337 векова за јављање човека који ће имати исту дактилоскопску формулу са другим човеком. На ово је полицијско-судски вештак одговорио, да су ови рачуни и тврђења прости доколици статистицара; да је у домени биологије свака

математика илузорна, и да су цифре у физиологији, према речима Пола Берта, исто што и Атилино коњ; т. ј. да оне за собом ништа не остављају. Вредност дактилоскопије у пракси је неограничена, а идентитет отисака који произлазе од разних личности немогућан.

У једном документованом предлогу Пол Бријон, заступник генералног прокуратора тврди, да се отисци прстију већ од неколико година примају као доказ, како у грађанском тако и у кривичном правосудју, у неколико страних држава. Он доказује да се на основу дактилоскопије, чија је примена у Француској врло ограничена, изричу судске осуде у Белгији, Аргентини, Енглеској, а од скора (14. новембра 1910. год.) и у Норвешкој.

После одбране бранилаца, који су нарочито ударали на мишљење полицијско-судског вештака о поузданости отисака прстију као судског доказа, и скретали пажњу поротницима на опасност од судске заблуде ако би своју одлуку засновали само на основу овог доказа, суд је нашао да су осумњичени криви и осудио их: једног на шест а другог на пет година затвора. Ову пресуду одобрио је и Касациони суд. Ово је, опет понављамо, прва судска осуда у Француској, која је изречена само на основу доказа помоћу отисака прстију.

Archives d' Anthropologie Criminelle, 15. априла 1911.

ГРАНИЧНЕ МЕЂЕ УМИШЉАЈА И НЕХАТА

(НАСТАВАК)

Један миран и безопасан рад у фабрици могућан је само тада ако се фабрикант постара за правилно постројење и ако сваки радник брижљиво pazi на свој посао. Десили се ма и најмањи поремећај на једном месту, наступа крах, који за собом повлачи недогледне последице. Колику несрећу, на пр., може да створи каква нехатна погрешка машинисте, скретничара или чувара пруге на једноме огромном железничком возу? Технички су напретци могућни стварајући све више и више опасност за оне који се њима користе или су близу њих. Ићи пешке било је сигурно и за себе и за друге. Возити се воловским колима није било опасно, коњским није много опасно, трамвајем је већ опасно, аутомобилом врло опасно, железницом је још опасније, а аеропланом необично опасно и за себе и за околину. Отуда данас правила добра могу бити повређена и социјални мир поремећен не само вољним, хотимичним акцијама људи, него исто тако и нехотним поступцима њиховим. За хармоничан и што је више могућан безбедан живот нужно је не само да сваки хоће да поступа онако како закони прописују, него исто тако да у своје послове унесе један велики степен пажње и опрезности, који се према природи посла иска. Зацело то би било апсурдно казнити некога који изазван

тешком увредом убија човека, а не казнити фабриканта који, да би га јефтиније стало, рђаво монтира или не постави направе за обезбеђење у својој фабрици, те тако убије десетине људи, и ако није имао директне намере да то учини; или неказнити чувара пруге кога је мрзело да се мучи да са пруге збаци велики камен, рецимо залеђен, већ се лакоислено надао да ће сама машина топлином растопити лед и камен одбацити, и тако је допустио да хиљаде живота и милиони привредног богатства буду уништени. Или, зар казнити човека који у свађи повреди свога друга, а неказнити аутомобилисту, који је ради пробе брзине, пустио свој аутомобил толико да није у стању да га заустави ни онде кад наиђе на место где је скупуљена маса људи и где може произвести велике несреће.

Социјална је нужност да људи одговарају и за оне последице које нису директно хтели, али су их произвели само због своје небрижљивости и непредострожности, јер да је тога било они би, пошто већ последице неће, извршили правилно своје дужности или одустали од акције која може произвести кривично-правну последицу.

II. Свака људска акција или реакција, ако није бесвесна или принудна, мора имати ипак једну своју каузалну психолошку основу. Тако је и код нехата. Отуда ваља испитати како се у психолошким елементима преставаљају непажња, небрижљивост, несмотреност, о којима је досада говорено. Тада ће се видети да се и код нехата ипак може говорити о личној кривици.

Има правника који налазе да и код нехата постоји једна виша воља. Фајербах, на пр., вели да је нехат неулагање дужне (пажње) брижљивости у акцију. Сваки човек има обавезу да буде брижљив-obligatio ad diligentiam. Ко ради нехатно он гази ту своју обавезу, гази је свесно, вољно, те отуда и код нехата има позитивне воље. Ово је тврђење погрешно. Ако се хоће да говори о једној позитивној вољи, онда мора да се утврди каузални однос између воље и наступеле последице, т. ј. мора се доказати да се та последица хтела. Ми за то посматрање имамо свега два елемента: вољу и последицу. Фајербих сад умеће један трећи; то је obligatio ad diligentiam. Он и сам утврђује да оно што се хоће није повреда конкретног правног добра, већ повреда апстрактне obligatio. У односу према кривичноправној последици нема, дакле, код нехата никакве директне, позитивне воље.

И Франк (Strafgesetzbuch § 137), вели да човек може нехатно делати ма да предвиђа последицу, њу „хоће“, и то је случај онда кад он услед неизвињавне заблуде (коју је могао отклонити) није предвиђао једно битно обележје кривичног дела. Ко, на пример, запали једну усамљену колебу, верујући да је његова, може одговорити само за нехатну паљевину. Ако Франк претпоставља да се нехатно може произвести једна последица тек при предузимању једне уопште вољне радње,

онда је то тачно. И код нехатног се дељања свакако нешто хоће, а то што се хоће није кривичноправна (или ако јесте онда је умишљено изведена) последица, већ друга, обично правно допуштена, или индиферентна последица. Франк говори о егзистенцији неке воље код нехата с тога што супротно целоме схватању своме, при тумачењу § 59. немачког каз. закона, он под последицом разумева само промену у спољном свету. Последица је, међутим, скуп битних обележја конкретног кривичног дела. И на примеру коју је дао јасно се види да се виновничко хотење не односи на дело паљевине. Он је хтео да запали своју колебу, а он није хтео да запали туђу колебу. У његовој радњи постоји, дакле, једно хотење, али то није хотење противправне, већ правно допуштене последице. У односу на кривично дело нема воље, и баш зато може постојати само нехат, ако је при довољној брижљивости виновник могао и требао да зна да је колеба туђа.

Лист (Lehrbuch) § 148.) и све његове присталице дефинишу нехат као непредвиђање предвидљиве последице при остваривању воље. Последица је предвидљива тада кад је виновник њу и могао и требао да предвиди. Ово је дефинисање свакако доследно за све заступнике теорије престава, ма да и они, као што је раније утврђено, ипак сматрају да за нехат није карактеристично непредвиђање последице, јер се код свесног нехата последица предвиђа, већ њено нехотење.

Присталицама теорија воље потребно је брижљивије психолошко испитивање да би утврдили појам нехата. Вршећи ово испитивање ми ћемо утврдити појам нехата на основу нашега сватања воље и разлога казнене акције државне.

Позната је подела нехата на свестан и несвестан — кад се предвиђала могућност наступања последице и кад се она у опште није предвиђала.

Да расмотримо питање најпре код несвесног нехата. Ту виновник хоће да произведе извесну последицу. Он предвиђа да ће као резултат његове радње наступити једна промена у спољном свету, дозвољена или недозвољена, све једно. У уверењу, дакле, да ће остварити само оно што хоће и што жели, он предузме радњу. Кад, али његово веровање било је погрешно. Као што је врло лепо речено код Хелшнера: чим је извршен покрет тела, створена једна моторна снага, деловање њено више се не управља по нашем субјективном расположењу, него по неумитним природним законима. Тек ако те законе добро познајемо ми ћемо, служећи се њима, постићи оно што желимо. Не познајемо ли их, не умемо ли да их правилно употребимо, узалудно је свако наше старање око последице, јер је ван наше моћи да мењамо вечите законе универзума. Покрет, сила, коју смо ми кренули отићи ће правцем куда је природни закони носе и произвешће последицу коју ми нисмо хтели.

Код несвесног нехата виновник се преварио о каузалном току своје радње. Он се на ту радњу одлучио с тога што је веровао да ће она произвести ту и ту

последницу, коју он хоће. У својој свести он је пре свега имао преставу последице, која је, у конкуренцији са осталим преставама одлучила његову вољу, т. ј. он је зажелио да ту последицу оствари. Претпоставимо да та последица правно није забрањена. Да би ову жељену последицу остварио он је морао предузети извесну радњу. И отуда је он у свести имао преставу и радње коју треба да предузме. Претходно је да би се могао одредити коју и какву радњу треба да предузме, морао имати уверење да ће радња бити каузална за последицу, т. ј. он је такође имао преставу о каузалној вези његове радње и жељене последице. Најзад, он је имао преставу и о томе да последица коју он жели да произведе није никаквим законом забрањена, и да он према томе не чини никакво кривично дело. Његова воља да последицу оствари формирала се у комплексу свију ових престава. Она је управо постала зато што је комплекс престава био баш овакав. Да је он, пак, био другојачији, другојачија би била и акција воље. А шта је оскудевало у томе комплексу? Оскудевала је престава да ће предузета радња, може бити, поред оне хотене или место хотене последице произвести и неку другу последицу, и престава да је та могућна, евентуална последица, законом забрањена, те он њеним остварењем чини кривично дело. Управо, ова би се друга престава неминујено појавила у свести да је било прве, т. ј. сватања да ће и друга последица моћи бити остварена. Виновник неће повреду права, неће кривично дело. Па ипак оно је наступило. Он га није хтео с тога што га није предвиђао, а воља се не може распростирати и на ону последицу чија престава није конкурирала приликом формирања акција воље. Због тога што виновник неће кривично дело, он никако не би предузимао радњу да је знао да ће по природноме току из ње произаћи кривично дело. Кривично је дело остварено због *негизистенције у свести престава о стварном каузалном току радње*. Код несвеснога нехата психолошка кауза кривичнога дела јесте негизистенција једне престава. То није нека позитивна воља за кривичним делом, већ ако би се тако морало рећи, негативна воља, т. ј. остваривање кривичнога дела услед наше духовне, психолошке тромости, лености да у свести пробудимо преставу о каузалном току радње. А ми смо то могли, јер нам је ток природних закона познат. Отуда смо само требали да у свести пробудимо, оживимо преставу о њима. Ми смо били лењи, нисмо се хтели мучити око тога, оставили смо затурену, сакривену у свести, преставу о дејству радње по природним законима и зато што њу нисмо извели у борбу престава око формације воље, и испала је њена акција тако да је преко радње остварено кривично дело. Заједница у којој живимо, налаже нам да наше духовне силе и способности не усављујемо, да их држимо будне, и да оне тако увек буду у стању будити у свести нужне престава за формирање воље. Штурм (Strafrechtliche verzchuldung s. 34, 35.)

правилно вели: „Овди постоји леност вољне моћи; нехатноме виновнику не може се пребацити да је он нешто хтео што није требао, већ на против да *није хтео* оно што је требао хтети. Код несвеснога нехата дакле постоји *каузални однос између духовне лености човекове и кривичнога дела*.

Код свесног нехата виновник предвиђа да његова радња може произвести кривично-правну последицу. Њу он неће, и кад је неће природно је очекивати да га њена престава одврати од сваке акције. За цело, кад би био уверен, да ће та последица извесно наступити он не би делао. Али, како он предвиђа само вероватност њезинога наступања, то њега обузима нада да кривично-правна последица неће наступити. Ево сад како се ту формира воља. Ми имамо преставу последице коју желимо. Имамо преставу радње коју морамо предузети, да би ту последицу остварили и имамо преставу каузалне везе између радње и жељене последице. Кад би само ове престава у свести фунгирали, онда би се ми одмах и лако одлучили на делање. Али ми имамо још и преставу да ће евентуално као последица наше акције наступити и против-правна последица. Њу никако нећемо. Престава против-правне последице чине у свести једну борну групу; престава жељене последице чине у свести другу борну групу. Кад би само те две престава група у свести постајале, онда би уз помоћ наших унутрашњих мотива, карактерних особина, прва група савладала другу и воља би се формирала тако да делати не треба. Али у свест улази још једна престава која ремети дотадању равнотежу. То је престава наде да последица ипак неће наступити. Ова престава потпуње потири сваки утицај престава против-правне последице. Ми ту последицу по својим карактерним и психолошким особинама не примамо. Њено очекивање уздржава нас од акције. Али ми велимо себи: па та последица неће наступити. Ова нада утире потпорну моћ и у психи оставља само бојазни да ипак против-правна последица не наступи. Али ту бојазан утире врепа жеља да остваримо ону последицу којој директно тежимо. И тако се код нас ипак сформира воља да деламо. Као што видимо код свеснога нехата постоји *каузална веза између наде да последица неће наступити и кривичнога дела*. Да те наде није било не би било ни кривичнога дела.

Код несвеснога нехата догађа се кривично дело с тога, што у свести не постоји једна нужна престава, а код свеснога с тога што постоји једна неоснована престава. Важно је да је у оба случаја могло и требало да буде другојачије. Нама је било могуће и били смо обавезни да у свести пробудимо нужну преставу која би обрнула правац воље или да не допустимо или бар да не дамо никакве вредности нади да последица неће наступити.

Ево у чему се сад састоји наша лична кривица, и зашто нехат треба да буде кажњив. Код несвеснога нехата кривично је дело наступило услед наше духовне

тромости, заспалости у конкретном случају. У томе се показује једна наша социјално врло опасна особина. Јер будемо ли ми у свима својим радњама такви, ми ће мо стално реметити друштвени мир, бићемо друштвено опасни. С тога је друштву врло нужно да нас опомене на пажљивост, да нас пробуди. Кад будемо знали и осетили, да и због духовне тромости можемо бити кажњени или већ трпимо због ње, у нашој ће свести страх од казне такође стварати нужну преставу, која ће производити јачу живчану енергију, будити нас духовно, и омогућити да деламо у једном нормалном психолошком стању. Друштво од нас не тражи да ми у своје поступке уносимо више пажње него што ми то желимо. Оно не тражи ни онолико колико ми у опште највише можемо. Али мора, и има права да тражи да уносимо један нормалан, просечан степен те пажње.

Код свеснога нехата пак ми се врло лако подајемо нади да последица неће наступити. Ми врло лако допуштамо егзистенцију те наде и дајемо права престава о њој да конкурише приликом формирања воље. У томе се показује једна наша психолошка особина која се назива *лакомисленост*. И она је друштвено врло опасна. Страх од казне ваља да у нама пробуди више озбиљности и више разумнога расуђивања при свакоме поступку.

III. Раније је речено да се нехат са своје горње стране граничи умишљајем и са своје доње стране случајним некажњивим делањем. Према умишљају ми смо га ограничили. Сад треба да га ограничимо према случају.

На питање докле се простире нехат одговориће се тада, ако се утврди: колики степен пажње, смишљености и разумности сваки човек мора да уноси у своје делање. Кад то објективно мерило утврдимо, лако ћемо у појединим случајевима одређивати постоји ли лична кривица или не. Имамо да питамо: је ли виновник ову последицу хтео? Ако утврдимо да јесте, било као директну било као евентуалну, онда постоји долозно делање. Ако утврдимо да није, онда морамо поставити и друго питање: је ли виновник при предузимању радње, из које је ово кривично дело произашло, располагао оним степеном пажње који се од њега захтевао? Ако није онда ће мо га казнити за нехатно делање; ако пак јесте, онда ту до њега више никакве кривице нема, последица је плод случаја за који нико не одговара.

За утврђивање нужнога ступња пажње могу постојати два мерила: једно објективно а друго субјективно. Ми морамо питати: који се степен пажње *собириом на стање ствари* мора тражити од свакога; и друго: који се степен пажње може тражити *од тога човека*.

Што се објективне пажње човека тиче ваља приметити да нехат не лежи у простоме предвиђању опасности да може из радње наступити повреда правнога добра. Немачки царевински суд дао је за ово врло добру аргументацију. Он вели: „Свакога дана и свакога часа пре-

дузимају се радње, које, као што је свакоме мисленом човеку јасно, могу бити каузалне за повреду телесног интегритета па и живота других лица“. Лице које те радње предузима увек зна да и поред употребе највеће пажње не може баш увек онемогућити наступање тих евентуалних противправних последица. Кад би се казна изрицала у свима случајевима предвиђања опасности, онда би то одвело конвенцијама, које су потпуно супротне данашњим животним односима и потребама саобраћаја. Да би се добио појам нехата нужно је поред предвиђања опасности још и то, да се при предузимању радње не уноси онолико пажње и онолико обзира према општем добру колико се правично судећи, од виновника у конкретном случају могло очекивати. Судија не може донети одлуку о овоме питању док претходно тачно не извиди конкретни случај а при том треба да узме у обзир и принудни положај у коме се налази виновник“. По овој одлуци ослобођен је одговорности кочијаш, који је, да не би из службе био отпуштен, по заповести свога господара упрегао у кола коња за кога је знао да може да прекине узде, и кад се то заиста десило нека су лица повређена. — (Hippel, Vorsatz 568, 569).

Да би могао бити кажњен, неопрезност виновникова мора у конкретном случају бити *противдужносна*. Ваља да је он *ту* требао и могао последицу да спречи. За извршавање многобројних радњи, које су скопчане са опасношћу за околину постоје одредбе, правилници подициске наредбе и т. д. на пр. правилници за возњу железницама и трамвајима, полициске наредбе о возњи аутомобила и колима. Могло би се тврдити да сваки онај, који би радио противно тим правилницима, па би из његове радње било створено једно кривично дело, самим тим је делао нехатно, т. ј. није у своју акцију унео дужни степен пажње; и обрнуто, ако је поступао тачно по гласу правилника, па је кривично дело ипак остварено, онда нема нехата, него постоји случај. Ту је објективни степен пажње у напред прописан за све случајеве.

Тако би схватање било врло погрешно и врло опасно. Јер, ко нам јамчи, да је правилницима заиста предвиђен баш онај степен пажње, који се у конкретном случају може објективно, правично судећи од виновника тражити. Правилници не могу никад предвидети све случајеве, али и кад би могли ти се случајеви толико индивидуално разликују, да готово никад два једнака нема, и да није никако могуће једном општом нормом одредити степен нужне пажње. Отуда се сасвим може десити да је неко по правилнику делао, па ипак да није нехатно делао, јер се у конкретном случају од њега могло очекивати више: и обрнуто да неко није делао по правилнику, па ипак да није нехатно делао, јер је он употребио сву пажњу која се нормално могла од њега захтевати.

За утврђење нехата је једина основница испитивање конкретного случаја, а

нормалан је при њему онај степен објективне пажње, који се правично судећи у практичном животу, у *саобраћају*, од свакога у таквој ситуацији може тражити. Овде у расуђивању треба бити што праведнији, водити рачуна о специјалноме положају у коме се виновник налазио, па тек онда одлучити. Ако је при том правичном расуђивању ипак сумњиво да је недостајала дужна пажња, онда виновника увек треба ослобођавати по правилу *in dubio pro reo* и по правилу да је нехат изузетно кажњив.

У овоме смислу постоји готово општа сагласност у литератури. Лист вели да се за појам нехата код виновника објективно може утврдити оскудица у опрезности (*Mangelau Vorsicht*) т. ј. неразвијање онолико пажње колико је по стању ствари или по наредбама правног поретка нужно“ (*Lezelbuch 183.*). У истој се смислу изјашњује и Франк, Фишер, Хелшер, Хипел и остали.

Али ово објективно мерило не би било никако довољно. Ако се казна хоће да оправда, онда се при оцени кривичности делања мора водити рачуна и о субјективним интелектуалним моћима виновниковим. Са те се стране никако генерално правило не да поставити, и никакав степен пажње утврдити, који би за свакога виновника вредео. На против, и ту се мора поћи од конкретних случајева. Правни поредак ни од кога не може тражити, да он у своје поступке уноси онолико пажње, колико њему субјективно није могуће. Ако нехат треба да буде облик личне кривице, онда нехатног делања може бити само тада, ако је виновнику *било могуће* да у конкретном случају развије више пажње, и да према томе дела другојачије. Ако му пак то није било могуће, онда нема његове личне кривице, па би примена казне била безциљна.

Расматрајући конкретан случај, судија има да утврди: да ли је виновник могао унесећи у своју радњу онолико пажње, колико он унети може, предвидети да ће противправна последица наступити и спречити да она не наступи. Лежи ли то ван границе његових моћи, онда нехатног делања нема. И о овоме субјективном елементу нехата нису у литератури мишљења много подељена.

Докле траје нехат и одакле почиње случај? Нехатно дела онај који у своје поступање не уноси онолико пажње, колико се ради уредности у *саобраћају међу људима* од свакога иска. Та се мера за сваки конкретан случај засебно одређује. Ако је тај степен пажње уложен, онда је човек дао што је био дужан дати. Деси ли се ипак кривично дело, онда у томе до њега нема кривице, то је дело случајно. Али ако неко по својим способностима није у стању да унесе у своје поступање ни тај нормални степен пажње, онда се од њега не може тражити више него што у опште он може да да. За њега је тада дужна пажња она, која лежи на крајњој граници његових индивидуалних способности. Преко те границе такође је случајно делање. Ако таква лица врше од другог поверене им послове,

онда њихови господари могу бити одговорни кад при избору својих помоћника или заменика нису обратили дужну пажњу на то: имају ли изабрана лица подобности да поверене послове раде са друштвено потребном мером опрезности.

IV. Као што смо у историскоме излагању видели, свуда, сем Шпаније, нехатно делање казни се само кад је оно законом изрично предвиђено и редовни кажњиви облик личне кривице јесте умишљај. Код иступа се пак обично разлика не прави него се редовно казне како умишљено тако и нехатно делање. Најновији швајцарски пројект категорички за све деликте тражи умишљај а нехат кажњава само онда где је то закон изрично наредио.

Ми држимо да је ова одредба швајцарскога пројекта правилна. Карактерна црта нехатних деликвената јесте лакомишленост и несмотреност. Они својим делањем не показују никакав искварен, антисоцијални карактер. Махом је њихова несмотреност израз једнога моменталнога духовнога стања. Отуда би било бесциљно кажњавати свако нехатно извршено дело. Законодавац се ту мора првенствено руководити обзирима јавне сигурности, потребама привреднога живота и саобраћаја, па марљиво пробрати где, кад и како треба казнити и нехатно делање. Тада ће се показати као бесциљно начелно дељење на теже и лакше деликте; па код једних кажњавање нехата а код других некажњавање.

ДОДАТАК

De lege ferenda

I. Да ли у позитивне законе треба уносити дефиницију о појмовима умишљаја и нехата, или је боље оставити као што је то у већини случајева данас, да ове појмове утврђује наука. *Omnis definitio periculosa est* свака је дефиниција опасна. Опасна је по томе што смо ми врло ретко у стању да под неколико реченица у дефиницији досумирамо све најразноврсније случајеве који у животу нијансирају. Напретком науке дефиниције се најпре крпаре, па се по том из основа мењају. Њих промени и уништи практичан живот, и њему догађаји иду својим током, не старајући се да не потчине дефиницију, већ напротив вукући дефиницију или да се њима прилагоди или да се уништи. Легалне дефиниције пак, које вреде као правна норма, немају могућности да се повијају лако и брзо за развојем живота и напретцима науке. Оне могу чешће пута да доведу до врло жалосног стања у правосуђу. А најопасније су законске дефиниције о питањима која су јако контраверзна, где се и практичари и научници из основа не слажу. У томе случају ваља оставити да се у великоме духовноме рату, који се међу противницима мора развити, па ма се и годинама водио, питање бар у основним обележјима изведе на чистину. Законодавац не мора чекати на умишљење једне стране. Довољно је да победа друге у скорој будућности буде извесна. Тада законодавац треба да се ангажује ради тога да би створио стабилност у правосуђу, и да би

помогао да наука добије један сигуран, утврђен темељ, са кога би могла корачати даље.

Како у томе погледу стоји са питањем о умишљају и нехату? Целокупно позитивно законодавство и јудикатура свију земаља, и тамо где легалне дефиниције има и тамо где је нема, сагласни су у томе да је суштина умишљаја хотење последице. Неколико најодличнијих криминалиста створили су теорију преставе. Они су покушали да теорију воље, владајућу теорију, огласе за психолошки нетачну и правно неупотребљиву. Развила се борба која траје скоро две деценије. Практичан резултат њен био је да су Лист и Франк, два најзнаменитија заступника теорије преставе, остали још само њени формални заступници, док су стварно усвојили вољу као суштину умишљаја. Заступници теорије воље пак у полемици су за то време доказали и њену психолошку тачност и њену практичну употребљивост, а на против код теорије преставе показали психолошку нетачност и немогућност њему да постави границу између нехата и умишљаја, неспособност дакле да реши најважније питање у овој материји.

Казнени законици из прве половине прошлога века имали су дефиниције умишљаја. Тада је теорија воље налазила опште признање, па је владала и позитивним законодавством. Законици друге половине прошлога века махом дефиниција немају. У последњим дефиницијама његовим водила се најљућа борба две теорије о умишљају. Легалне дефиниције јављају се тек у законима двадесетого столећа: делимично јапанском, бугарском, руском швајцарском. Сви нови законици најрадосније усвајају теорију воље, јер сматрају да је научни бој уродило већ једним потпуно зрелим плодом, и да је време да се ради једнообразности и сигурности правосуђа утврђени резултати законски признају.

De lege ferenda потребне су и могуће су дефиниције умишљаја и нехата. У њихово се редактирање нећемо упуштати, али је нужно показати елементе, које дефиницијама ваља обухватити.

II Суштина је умишљаја воља управљена на остварење свих обележја кривичнога дела. Ми смо довољно јасно појам умишљаја одвојили од појма нехата, и нехат од случаја. Али ради једне легалне дефиниције нужна је већа спецификација, ближе одређивање појма умишљаја. Ваља дати одговор на питање: да ли се воља, хотење, код умишљаја простире само на битна обележја кривичнога дела или и на повреду права; да ли се хоће само последица или са њом још и правна повреда; да ли је, дакле, за појам умишљаја нужна свест о томе да је последица противправна? По том треба умишљај разликовати од једнога сличнога појма, од намере (Absicht).

A.) У кривичном праву постоји презумција слободе, допуштености сваке људске акције. Да би се људској радњи тај карактер одузео она мора извесним законским прописом бити изрично забра-

њена. На основу презумције слободе људима је допуштено чинити све што им изрично није забрањено. Услед постојања презумције слободе деси се да људи пуни поштовања према закону, учине казнимо дело, уверени да је допуштено оно што чине. Да ли сад треба казнити човека који није знао да је његова радња забрањена? Да ли је свест о противправности радње обележје појма умишљаја?

Већи број позитивних закона садржи став: незнање закона никога не извињава. Тако је и код нас. Новији законици пак, у којима преовлађује индивидуалистички принцип, воде рачуна о виновниковој концепцији правне природе радње. Тако на пр. јапански, норвешки законици и швајцарски пројекти на случај незнања да је радња забрањена, допуштају ублажавање казне, па чак и пуну некажњивост.

Закони су, веле заступници старијег сватања, објављени и сваки има могућности да се о њима разбере. Ако он то не учини нека своме немару препише што при предузимању једне радње није знао да је забрањена. Политичка нужност и интереси правне безодности захтевају да се претпостави знање свакога уредно објављенога закона. Опасно би било питање о кажњивости једне радње чинити зависним од виновниковога сватања о моралном карактеру те радње. Закон би тада изгубио сваку објективност; његова би примена зависила од већега или мањега разумевања преступничковог, те би небрижљив и слабо морално развијен био правилан сам, и судија би тада делио милост у место правде.

Индивидуалистички кривичноправни принцип у овме је питању нашао најбољега израза у мотивима за норвешки казнени законик. Тамо се разлаже овако: Редовно се тврди да од казне не може заштити незнање казног закона или кажњивости радње. Свакако је увек довољно да је виновник само знао за *противправност* своје радње, а не за њену *кажњивост*. Онај који свесно противправно дела, чини нешто што и сам зна, да не би требао да чини. Отуда је он нарочито имао разлога да се информира је ли та радња кажњива или не. Сумње може бити само тада, кад виновник није знао ни за *противправност* радње. Систематски би се највише могло рећи да у овом случају не постоји умишљај већ само нехат. Супротно мишљење ни само не вели да му је све једно знао виновник за *противправност* дела или не, већ поставља претпоставку да се правни прописи знаду. То у ствари није ништа друго него одбацивање из практичних обзира једнога принципа, чија се тачност начелно признаје.

Отишло би и сувише далеко, ако би свако незнање противправности радње за собом увек повлачило некажњивост. Јер и овде делимично вреди, ма да у много ужим границама оно, што смо рекли с обзиром на књижевност, да је виновник морао имати ма и најмањег разлога да сумња у правну допуштеност своје радње, па је отуда требао да се пре радње о томе обавести. Ако би и

тада казна зависила од виновниковог сазнања права, онда се он никад не би осетио побуђеним да се информира.

(СВРШИТЕ СЕ)

Живко Топаловић.

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ДВА ЛИСТА

ИЗ ИСТОРИЈЕ БЕОГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

САОПШТИО А.

I

Политичка пасквила.

Октобра 4. године 1838. примио је Кнез Милош у Крагујевцу хитни извештај од „всеподањејшега“ Теодора Бојанића, који је по стицају прилика у то доба стајао на челу српске полиције у Београду. Извештај је садржавао мало необичнију ствар, па је и у Конаку произвео довољну узурјаност.

„Не изостављам — пише Бојанић Кнезу — Вашој Светлости учтиво до знања доставити, да је данас Јован Михаиловић, Мате Апотекара калфа, када је рано у јутру дућанска врата отворио, увидио је на авлински врати до дућана ову прикључену цедуљу прилепљену, — и гадзи свом Мати предао, и Мата Апотекар копију исте цедуље мени пошле, и ја одма у Апотеку отидем, овај прикључени оригинал одузмет, а копију онде уништомим.“

То је било 2. октобра рано изјутра. Као што се може унапред знати, та је цедуља била пашквила, а пашквиле су у раније доба биле моћно оружје у међусобној личној и политичкој борби. Сад више нису у моди; заменила их је — јавна реч...

Ова је пашквила гласила:

„Ој Оцесу, Инглески Консуле!

„Чуј добро шта ти се говори! „Прођи се ти Србски послова, јер ћеш горе проћи него твој ортак Васојевић. Њему су Турци пе(н)дере са г..... измазали, а теби ће Срби главу са Балегом намазати.“

„Чуј добро шта ти се говори!“

Хочес је био добро познати инглески конзул, који је са свога утицаја и стварног учешћа у унутарњим пословима нашим управо ушао у историју политичко-партијских трвења наших.

Кнез је био не мало изненађен тим сазнањем. И његова је одлука била брзо готова.

Од Теодора Бојанића, који се с тешком муком потписивао, доста је било и околико колико је учинио. Да даље трага за извором пасквиле и да сличне будуће појаве спречи благовремено — од њега није било очекивати.

Стога 8. октобра Кнез пише Бојанићу: „По потреби званичној нашли смо за добро службе Ваше, коју сте у својству Директора Полиције у Београду отпразљали, ослободити Вас, и опредјелити Вам

друго звање; чега ради и препоручујемо, да Нам, пошто прејемнику Вашем, Мајору Јовану Германи дјела Ваша предате, у Крагујевац дођете“.

Јован Герман је био још и шеф ђумручке управе и познати повереник Кнежев. Кнез је имао разлога што је на особити начин њега увео сада и у полицију, те му је истога дана писао ово писмо:

„Желећи бољи поредак у Полицији Београдској завести, особито пак знати трагове којикакви бездјелника, који вражду међу отмјена лица, ово преношењем којикакви лажи, ово подметањем пашквила, поднајују, нашли смо за добро, Вас опредјелити, да се управљенија ове струке у Београду прихватите:

»Вручавајући Вам ово важно звање препоручујемо:

»1. Да послове Полиције Београдске надгледавате и мотрите, да је она по имајућим прописима точно свршује;

»2. Да сами собом свим могућим средствима истражујете право мислење Београђана, и у истој мјесту обитавајући странаца о Нами и о Нашем правителству;

»3. Да свагда дознати старате се, шта се по граници цесарској чини и говори; и

»4. Да Нам о свему преднаведеному сваки 15 дана по једанпут рапортирате. Но ако би се што особито догодило, од чега би, ако се одма Нами не јави, могла штета каква произаћи, то да нам ствар такву одма јавите;

»5. Обдржаније мира и јавног поредка најглавнији су предмети струке полицајне; зато ћете све оно што би докученију ове цјели на путу стајало уклањати, и оно чинити како би се цјел ова лакше докучила. На који конач

»6. Дозвољавам Вам, да на то и на горње под № 2. и 3. описане потребе према обстојателству трошкове чинити можете, које ћемо Вам свагда признавати, тим више, ако се увјеримо, да је нисте узалуд чинили.

„Но да не би ово опредјеленије Ваше у очи падало, него да би се држало као да смо Вас због вознамјереног постављенија Трговачког Суда послали, препоручујемо, да по доласку Вашем у Београд, све кметове и отмјеније трговце призовете и у договору с њима план сочините и нама на осмтреније поднесете, како ће Суд тај имати постојати, и која лица би мислили, да би за Членове овог Суда способни били“.

Да би се ово заметање трага до краја извело, Кнез је и Београдској Полицији истога дана писао:

„Увјеривши се о потреби заведенија Трговачког Суда у Београду, нашли смо за добро Нашега мајора Јована Германи у Београд послати, да у договору са отмјеним трговцима тамошњим план састави како би тај суд имао постојати, и кога би он за члана истога суда за способна држао. Поред ове дужности његове наложили смо му, да се управљенија Београдске Полиције прими до даљега Нашег расположења. По чему и препоручујемо Нашој Полицији Београд-

ској, да се од сад у свима својим дјелама и њему, Мајору Германи, односи, и од њега у свему, о чему не би како ће поступати настављенија имала упутствованија иште. Он сам пак односиће се непосредствено Нами“.

Јован Герман је већ 12. октобра могао из Београда писати Кнезу да је сву дужност шефа полиције примио и да је рад отпочео. Трговци су се београдски необично — вели — обрадовали, сазнавши да ће се за њих установити засебан суд Ранији управник полиције капетан Божанић већ је на путу у Крагујевац.

После четири дана — 16 октобра — Герман је о појединостима могао Кнезу и више писати.

Да би се маскирање праве задаће Германове и даље продужило, он је — како јавља Кнезу у томе писму — поставио »у одсуству директора полиције“ за вршиоца ове дужности Хаџи - Брзака (?), који му је дао реч да ће га у свему слушати. Герман је — то се доцније могло утврдити — у својим рапортима о другим пословима био врло хвалисав, па је зато могао и у овој прилици писати: »За ово неколико дана доста сам које што уредио и надам се у напредак да ће све уредно ићи, овдашњи жители воопште су задовољни у свачему од стране управљенија и никакво незадовољство приметити се не може, једино само што трговина им (је) у рђавом стању, него то је готово засад свуда тако, зато ваља им трпети, неће ли Бог и боље дати“.

Важније је ово:

»За Пашквину управо наћи писам могао које писао, него од различити прилика већ могу казати да је од онога на кога и ваша свјетлост сумња; а има доста сумње и на мога комшију законодавца“.

На кога је то Кнез Милош сумњао — не можемо сада казати; онај пак »комшија законодавац“ главом је Јован Хаџић (с књижевним именом Милош Светић), који је тада већ био у Београду ради израде Грађанског Законика за Кнежевину Србију. Хаџић се у све и у свашта мешао, сплеткарио је и давао је себи важности у дружењу с конзулима туђих сила. Германова сумња није у опште узевши, неоснована. Хаџића је и Кнез Милош морао више пута оштро опомињати да гледа само послове за које је позван и плаћен а да се сплеткарења остави.

О овој је пашквили Герман — како се види из овога писма — разговарао и са турским пашом у граду, који је такођер имао своју полицију. И паша је — вели — било криво што се то тако десило, али је рекао: Да сам ја место »Милошбега, не би кабулио истражити да изнађем ко је то учинио, и сасвим би се невешт показивао, јер доиста то није од паметна човека учињено него сигурно од каквога чапкун“.

Герман је био неколико пута и код енглеског конзула Хоџеса, али се из писма не види шта је говорено о пашквили. Место тога је било речи о политичким иностранним приликама — али то

не долази у оквир овога прилога Историји Београдске Полиције.

II

Отров за Кнеза.

Није много прошло па је у Београдској Полицији настао опет нормални ток. На челу је полиције опет био Цветко Рајовић, вешт и окретан, савршено неморан и Кнезу Милошу необично одан. Све што се данас може у актима онога доба читати о овоме човеку потврђује ову оцену. Рајовић се, значи, вратио с одсуства и место директорово није требало више »привремено заступати“.

Па ипак је и Рајовић одмах за овим што је раније изложено имао једну не малу непријатност — опет у вези с именом енглеског конзула Хоџеса.

Ствар је у овоме.

Децембра 4. исте, 1838. године послао је Цветко Рајовић Кнезу у Крагујевац рапорт, који је такођер изазвао малу узбуну. У томе рапорту директор Београдске Полиције или како се сад не надно назива »Началник вароши Београда“ јавља Кнезу како је генерални конзул велико-британски Хоџес из београдске апотеке узео пола лота оловнога шећера — »блајцукера“ — и како полиција сумња у чисте намере конзулове. Шта је још Рајовић писао не знамо, јер његова писма нема сачуваног. Место њега имамо Кнежев одговор од 9. децембра. Изгледа да се Рајовић бојао да се тиме не отрује Кнез Милош, те га чини пажљивим.

Али даљи развој догађаја и остале појединости сазнајемо из Кнежева писма.

»Известије ово — вели Кнез — Ми смо за нас задржали, не хтевши ником ништа о том спомињати док не видимо, оће ли се сумња та потврдити. Но мало за тим ето ти Куниберта (Кнежева лекара) с плачевном жалбом говори, да је у Совјету чуо, да се о њему сумња, да је он неки отров од Хоџеса са собом у вину неком донео с намјером Нами дати га, молећи, да ствар ову узмемо у расуђеније, и отбранимо га от такви злоковарни умишленија, заклинајући се да му таково што ни на сну пало није, и да се нада, да је толикогодишњом својом службом довољно вјерности и привржености према нами показао, да Нам оваким гадним доношенијама вјеровати не треба. На оваку жалбу његову обећали смо му, да ћемо ствар извидити, и успокојили га колико смо могли. Но међу тим ето ти Нам и из Совјета абера о истој ствари. Чувши све то, весма Нам је неповољно, што се таква известија и мимо Нас шаљу, и толиком неспокојству повод даје.

»Узевши целу ствар у расуђеније и соопштивши ствар ту Докторима овдашњима да нас извјесте о својству Блајцукера, који су нам казали да се Блајцукер употребљује противу Рематизмуса, јехтике и јошт неких болести, а и да се у покварено вино меће ради поправке, по ово последње да је забрањено; даље, узевши извињеније Кунибертово у расуђеније, и знајући, да Нам никакви ствари давао није, по којима би се могла мисао

Ваша оправдати — увјерили смо се, да је Ваша сумња неоснована, која, да је Нами самом јављена, никакви следствија не би имала, нити до толики разговора непријатни дошло. Не знамо дакле, или ћемо већма негодовати на неоснованост, којом сте сумњу Вашу подрешили, или зато што сте ту ствар даље јављали, и о великим непријатностима повод дали. Чиме ћете се сад оправдати, кад Вас Г. Хоџес с Кунибертом окупе и достојно реније узишту, на овако јавној обиди њиној? Зашто нисте бар пре него што сте даље којекоме о том писали, боље известили се о правој намјери Г. Хоџеса са реченим леком, отишавши к њему и разговоривши се подробно о тому, те да не буде сада толикога о томе замјешателства.

»Немојте више тако, него узмите се у памет, како ћете Нашу у даном Вам наставленију испражену жељу, да мутње којекакве једанпут престану, добро разумјети, и боље у дјелство привести. Ваша је дужност Нами самом догађаје тамошње јављати, а не достављати ји и оним, од који кад се даље чују мутње произлазе. Ми вина из Београда нисмо никаква више добили осим неки проба у два стакленцета из Срема од једног попа, и то пре доласка Кунибертовог 4—5 дана суруцијом донешеног. Ово вино смо и ми и многи други овди пили, пак се нико не тужи да му је што од тога лоше. Осим тога донео нам је Куниберт Пантом Х. Стојилом за наш рачун купљени Аусбрух но под печатом онога од кога је послан. Еле од које смо год стране ми ову ствар погледали, нашли смо да је Ваша сумња неоснована, и да сте много погрешили, што сте је и другима јављали. Будите дакле од сад предосторожни у подобним случајима и у сумњама Вашима, а особито према онакви лица, која у једнаком одношењу с Нашим поданицима не стоје«.

Одговор је Рајовићев на ове прекоре готово дирљив. Он за писмо Кнежево вели: »Содержаније истога као гром поразило ме је... Ово није моје намјереније било, кунем Вам се Богом јединијем, него је моја службена дужност била, да само Вашој Свјетлости неповољни случај онај секретно јавим, сваке осторожности ради, које сам тако и учинио, и никоме друге ни писмено ни усмено једне речи о томе јавио нисам, нити ја знам од куда та Господа тамо таково известије имаду, то нека или кажу, ја доиста рјечице никоме јавио нисам, и што више, Ваша Свјетлост ми опомиње којекаква вина о којима ја ни једне рјечице не знам. Ја молим нека се мој Репорт још једанпут прочита, у којем је смислу написан, онде нема речи ни о вину нити да кога намјеравају отровати, него сам мислио да је добра предосторожност не вређајући с тим никога.

»Позивам се на всевишњег Бога, да ја никоме, кромје Ваше Свјетлости, нити сам дужан коме секретне ствари јављати, особито ствари овога Рода.

»Истина, да овај неповољни случај још прије доласка мога у Београд свуда је разглашен био, и не могу знати, ко је тај глас тамо у Совјет донио, и таково

неповољно замјешатељство учинио. Ја покорно молим Вашу Свјетлост, да би благоволили увјерити се о невиности мојој дознавши од исте Госпоре Совјетника од куда они тај глас имаду: преко мене или преко другога кога.

»Оваково и овому подобно неповерење Ваше Свјетлости к мени, упропаћајуће ме до крајности, и молим блага Бога, да ми час прије прекине овај несрећни мој живот. Штогод ја више се трудим, дању и ноћу, и непрестано ревносно тјелесно и душевно радим, да заслужим у пуној мјери поверење и милост Ваше Свјетлости, кога првога иза Бога љубим и поштујем, то ми се све несрећом или незнањем мојим наопако окреће и толкује.

»Опростите ми, милостивјеји Књаже, Господару и оче мој. Да туга и скорб све доведе речено изиштала је из слабобојни прсију моји, коме ћу другоме, ако не Свјетлости Вашој, излити срдце моје, и олакшања тражити!!«

Ми данас можемо с пуним уверењем рећи да старешина београдске полиције није био крив. Он је своју дужност учинио, и учинио ју је смотрено. Сва је прилика да је све остало у Крагујевцу инсценирао сам Кнез, да би у томе »замјешатељству« уочио истину. А кад је видео да нема ничега, бадио је кривицу чак на шефа београдске полиције... И велики људи имају својих слабости.

ВИДОКОВИ МЕМОАРИ.

(НАСТАВАК)

Једне вечери у »Турској кафани« заигра се једна већа партија, играло се 15 луја на пет империјала. Жртва изгуби 550 луја. Затражи да се сутра настави игра и оде. Тек што беше он изашао, онај што је добио, виђам га још сваки дан по Паризу, приђе ми и рече ми најпријатнијим тоном: »Веру ми, господине, ми смо играли срећно и нисте погрешили што сте се са мном уортачили... Добио сам десет игара, и на четири крупе, које сте ви уложили, долази десет луја, ево вам их«. Кажем му ја да се он вара, нисам се ја ни мешао у његову игру, али он не рече ништа више, него спуштајући ми десет луја у руку окрете се и оде. »Чујете, рече ми млади човек, који ме је посветио у тајне коцкарнице и који беше крај исте, хајде пођите са мном«. Ја га махијално послушам и кад бесмо на улици он ми рече: »Приметили су да ви пратите игру, па су се бојали да не прозрете тајну, и како нису имали начина да вас заплаше, јер се види да имате јаку мишицу и тешку руку, они су решили да вам даду један део добити. Тако је, будите задовољни са вашим »радом«, јер отуда можете имати, као ја, четири до шест круна дневно«. И поред користи коју сам имао хтео сам да протестујем, али мој пријатељ ми рече: »Ваш сте дете! ово није непоштено... тим се само праведно поправља судбина и верујте да се то исто догађа и у салону као и у ка-

фани... Па чак и трговац који би изјутра у своје дућану сматрао да чини кривицу ако би вам за своју корист узео што више, и сам он у вече вас мирно дочекује на коцки... Шта је се могло одговорити на тако јаке разлоге? Ништа. Не остајаше ми ништа друго до то да примим новац, и ја сам тако и радио.

Ови мали приходи и стотину талира што ми их посла мати дали су ми могућности да »проживим« и да посведочим Емилији моју наклоност. »Посао« је ишао добро, али једно вече ухватише ме жандарми у позоришту у парку и затражише да им покажем исправе, и кад рекох да немам они ме одведоше у Маделонет¹⁾ а сутра дан на испит. Приметио сам да ме не познају и кажем да ми је име Русо, да сам рођен у Лиљу и да сам долазећи ради задовољства у Брисел мислио да ми не требају исправе. Тражио сам најзад, да ме о моме трошку са два жандарма спроведу у Лиљ и они то примише, а после помоћу долара уснем да и Емилија пође с нама.

Изаћи из Брисла било је врдо добро, али је било још боље не доћи у Лиљ, где би неминовно дознали да сам војни бегунац. Требало је побећи по сваку цену, а то прими и Емилија кад јој казах, и доиста то и учинимо дошав у Турне. Казао сам жандармима да ћу сутра чим стигнем у Лиљ бити пуштен и да би желе пре тога да им кажем збогом дајући добру вечеру. Они пристах на то, и исто вече, док су они опружени по столовима пијани од пива и рума, мислили да сам и ја у таквом истом стању, ја и Емилија помоћу креветског чаршава сиђемо кроз прозор са другог спрата и удалимо улицама куда нису ни помишљали да ме траже. Тако дођемо у предграђе Богородице у Лиљу где се ја преобучем у униформу ловачке коњице и ради боље сигурности вежем лево око црним платном да ме не би познали. Али сам опет мислио да није паметно остати у једној вароши тако близу места где сам се родио и за то одемо у Ган. Тамо једним случајем, слично онима по романима, Емилија нађе свог оца, који је наговори да се врати фамилији. Истина је да она није пристала друкчије него под условом да је ја нађем чим свршим послове које сам казао да имам у Брислу.

Послови које сам имао у Брислу били су да »експлоатишем« »Турску кафану« и »Кафану код новца«, али да бих могао живети у овој вароши потребно је да имам исправе које би доказивале да сам доиста Русо, рођен у Лиљу, како сам већ био рекао на испиту пре но што сам утекао. Неки капетан белгских карабинера²⁾, који је служио у Француској, по имену Лабр, обећа за петнаест луја да ми набави исправе које су ми потребне. И заиста за три недеље он ми набави крштеницу и пасош на име Русо, који су били тако тачни да такве нисам више ни код фалсификатора видео. Снабдевен

¹⁾ Црквена Кућа у Паризу која је за време револуције служила за затвор политичких људи, а сад је затвор за женскиње. Пр.

²⁾ Carabinier, војник са карабином, малом пушком. Пр.

www.unilibecko дођем одмах у Брисел и отрчим у „Турску кафану“ и први које сам видео били су „официри“ с којима сам путовао. Они ме дочекаше са чуђењем, и погађајући по причању о мојим путовањима да моје стање није баш сјајно, предложише ми чин потпоручника ловачке коњице, без сумње што сам имао војничку капу на глави. Тако корисно наименовање није било за одбијање, те ме „уписаше“ одмах. Кад сам им рекао да ми је Русо лажно име, потпуковник ми рече да узмем које ми се учини боље, али ја сам задржао Русо, под којим ми дадоше не диплому, него путну исправу потпоручника шестог ловачког ескадрона, који са коњем путује и има право на стан и храну.

Тако сам уписан у ову *легену војску* састављену из официра без диплома, без трупе, који су снабдени лажним положајима и лажним путним исправама у толико лакше варали ратне комесаре у колико је било мање реда у војној администрацији. Пролазећи кроз ниске, земље добијали смо свуда наше „следевање“, а нико ништа не примети, међутим, *легену војска* била је тад састављена из најмање 2000 скитница, који су живели као рибе у води. Било је смешно како су се, чим прилике дозволе, давала брзо унапређења, а то је било врло корисно пошто већи чин има и већу „порцију“. На тај начин сам постао хусарски капетан, а један од мојих другова поста командант батаљона. Али мене је већ бунило кад Дофреј, наш потпуковник, поста бригадни генерал, јер је истина, да је тешко прикривати лажност тако знатног чина о чијем је кретању велико интересовање.

Дошав у Брисел добили смо објаве где ћемо одсести; мене послаше код једне богате удовице, баронице Х. Она ме прими као што су у ово доба примани Французи у Брислу, а то ће рећи раширених руку. Врло лепо собу наместише за мене и домаћица задивљена мојом скромношћу рече ми да, ако ми се њено друштво допадне, ручаваћемо заједно. Било је немогуће на њено љубавно позивање не пристати и још истог дана морао сам ручати са том и са још три старије даме, од којих домаћица беше најмлађа. тек у педесетој. Оне све бежу очаране умиљатим понашањем хусарског капетана. У Паризу би се рекло да сам неотесан, али у Брислу сам био савршен. Бароница ми је толико угађала да ми је то падало у очи.

Да бих ручао са мојим „генералом“, коме нисам могао одбити позиве, морао сам одсуствовати неколико пута, те је бароница наваљивала да га са свима друговима доведем. Испрва сам се бојао да их доведем, јер она познаје свет и могла би ерести некога који би нам покварио све планове, али је она наваљивала пошто што, те је замолим да господин „генерал“, који мора да чува свој инкогнито, буде примљен у ужем кругу. И он дође: бароница га посади до себе и указиваше му сваку пажњу; говорила му је дуго шапућући да сам се ја осећао незгодно. Да би их раздвојио помислио сам да изазовем „генерала“ да нева штогод уз пратњу кла-

вира, а знао сам да је он неспособан да отпева ма и једну ноту. Моја стратегија успе само упола; потпуковник (нови) видећи како наваљујемо на генерала понуди се сам да га замени и седе за клавир и поче певати неки комад прилично лепо.

Ово бескрајно вече сврши се најзад те се разиђосмо. Ја сам у глави имао само планове да се осветим противнику који је хтео да ми отме, нећу да кажем љубав, него негу бароничину. Сав занет овим мислима чим сам устао одем „генералу“, који се доста изненади кад ме виде. „Знаш ли ти, рече ми он и не дајући ми да почнем, знаш ли ти, мој пријатељу, да је бароница“... — Ко вам говори о бароници? прекинем ја оштро. Није овде питање ни шта она јесте ни шта није. — У толико горе, каже он, да ми ти ниси говорио о њој ја не бих ништа ни знао“. И продужујући тако да ме изазива он заврши говорећи ми да је са бароницом разговарао само о мени и да је толико успео, вели, да верује да је готова да се за мене — уда.

Помислио сам: да ли је, Боже, паметап! Једна тако позната жена од најбогатијих да се уда за једнога пробисвета, коме она није знала ни фамилију, ни претке, ни имање! Не знам има ли што невероватније! И да ли је паметно да улазим у једну превару која би се кад те тад открила и упропастила би ме, у толико пре што сам ја био прописно венчан у Арасу? Ове примедбе и још друге, које ми изазиваше осећај гриже савести кад бих преварио једну добру жену која ме обасипаше добротинствима, нису зауставиле ни за тренутак мога „генерала“. Ево шта он рече:

„Све то што ти говориш лепо је и ја се потпуно слажем с тобом, али следујући тој мојој природној наклоности каврлини ја сам остао са 10000 динара ренте и не видим разлога толико овде бити обзрив. Шта тражи бароница? Тражи мужа који јој се допада. Ниси ли ти тај муж? Немаш ли ти већ свако призрење према њој и не сматраш ли је ти као некога који нам је користан и на кога се ми нисмо могли никад пожалити? Причаш ми о неједнакости имања; она не гледа на то. Да би могао бити њен теби фали само једна ствар — титула.... ја ћу ти то дати.... Да, ја ћу ти дати.... Ти ме гледаш са разогаченим очима, али послушај ме, не приморавај ме да понављам све... Ти треба да познајеш некога племића, из твог краја, твојих година и ти си тај племић, чији су родитељи емигрирали и сад су у Хамбургу, а ти си се вратио у Француску да би купио један део очеве куће, одакле си имао дићи један ћуп са новцем сакривен под патосом у салону, и који твој отац, у журби дз избегне гоњење, није могао понети. Кад си се вратио у земљу прерушен као коњар ти си оптужен од човека, који ти је требао у предузећу помагати, и ти си гоњен од републиканца, и било је готово да дођеш на гилотину кад сам те ја нашао на друму полу мртва од умора и глади, и као стари пријатељ твоје куће израдио сам ти диплому хусарског официра под именом Русо док се не укаже

прилика да можеш отићи родитељима у Хамбург.... Бароница то већ све зна... да, све... сем твог имена, које јој нисам казао под изговором поверљивости, али у ствари што нисам знао оно име које ћеш ти узети; то сам оставио теби самом.

„Тако је та ствар свршена, ти си племић и немаш се шта отимати. Не говори ми о твојој бившој жени, ти си се у Арасу женио под именом Видок а у Брислу жениш се под именом графа Б... Слушај ме добро, наш је посао до сад ишао лепо, али се то може за час изменити, већ смо срели неколико ратних комесара, који су били љубопитљиви и можемо срести неког који ће нам прећеши уживање и послати нас у *Малу Марију*¹⁾, у Тулон... Ти разумеш... Доста! Оно што ти се као најбоље може десити то је да се вратиш у стари пук под ризиком да будеш стрељан као војни бегунац... а жењећи се ти осигураваш себи један леп живот у могућност да користиш и твојим друговима... И пошто смо повели реч о томе погодимо се одмах: та жена има сто хиљада форината прихода, ми смо тројица, ти ћеш нам дати свакоме по хиљаду талира пенције, коју ћеш нам исплатити унапред и ја ћу још тражити тридесет хиљада динара да исплатим сина једног пекара.

Ја сам био већ готов; неприлике у којима сам се налазио и које ми „генерал“ тако очито представи, савладаше моје одупирање, које, истину да кажем и не беше тако упорно. Пристао сам на све и вратимо се бароници и гроф Б... паде пред њене ноге и представа одпоче... Било је за неверовање како сам добро био схватио своју улогу, и ја сам се изненадио, лагао сам сам себе, као што се често дешава варалицама. Бароница беше очарана изразима и осећањима који ми падаше на памет, а „генерал“ је триумфовао због мојих успеха; сви смо били задовољни. Отимао ми се покаткад који израз који је подсећао на кафану, али „генерал“ објасни бароници да су политички немири просто упропастили моје фино васпитање и она се задовољи тим.

Седосмо за сто. Ручак се сврши дивно. При вину бароница ми шану на ухо: „знам, мој драги, да су ваше имање узели Јакобинци, а међутим ваши родитељи у Хамбургу могу бити у неприлици. Учините ми задовољство пошљите им упутницом три хиљаде форината, које ће вам мој благајник дати сутра изјутра“. Почео сам био захваљивати, али ме она прекиде и диже се те оде у салон. Уграбим ову прилику да кажем „генералу“ шта имам да примим. „Еј, глупаче ниједан, ти ћеш мени да кажеш! па ја сам казао бароници да твоји родитељи може бити немају пара... за сад твоји родитељи... ми смо... наше је имање на измаку, а покушати нешто друго ради „зараде“ значило би ризиковати намерно и без узрока нашу главну ствар... Ја сам измислио упутницу... у исто доба добацио сам бароници да и теби треба мало пара на репрезентацију пре брака и она је

¹⁾ Војнички затвор. Пр.

и она је пристала да ти до венчања даје пет стотина форината месечно. — И доиста ову сам суму нашао сутра дан на моме столу заједно са једним врло лепим оделом и са неколико адиђара.

Међутим крштеница грофа Б... чије сам име био узео и коју је „генерал“ поручио, рачунајући да и друга документа после изради, не долазаше још, али бароница, чије слепило мора да изгледа непојмљиво онима који не знају докле иде веровање глупака и смелост варалица, пристаде да ме узме и под именом Русо, пошто сам под тим именом имао све потребне исправе. Није ми недостајало ништа друго до пристанак мога оца а ништа не беше лакше него то набавити помоћу Лабра, који нам је био под руком; само то, што је бароница пристајала да се уда за мене под лажним именом, могло га је одбити да не буде саучесник у једној превари, која се не би могла да правда потребом да се спасава мој живот. — Док смо ми лупали главе око овога дознадосмо да је кадар „летеће војске“ у освојеним земљама толико нарастао, да је влада, отворив најзад очи, издала најстрожије наредбе за сузбијање ових злоупотреба. Ми поскрдамо одмах униформе мислећи да се тад нећемо имати чега бојати, али истраживања су била тако ревносна да је „генерал“ био принуђен одмах бежати у Намур, где је се надао да не ће бити на ударци. Бароница сам доставио за његов ненадан одлазак и рекао сам јој да је „генерал“ неспокојан што ме је примио у војску под измишљеним именом. Она се јако због мене забрину и нисам је могао умирити док нисмо пошли у Бреду, куда је она пошто по то хтела да ме прати.

Било би незгодно кад би се претварао, а то би шкодило и моме угледу, и треба да ми се верује кад кажем, да ме њена толика наклоност косну. Осећао сам грижу савести, према којој се у деветнаестој години никад не може бити глуп; назирао сам амбис у који сам већ гурао ову добру жену и изгледало ми је да је чујем како виче: војни бегунче, скитнице, двожењо, фалсификатору. Ове ме мисли определише да јој све признам. Далеко од оних који су ме били увукли у ову комендију и који су можда већ били затворени у Намуру, још више сам се одушевљавао мојом намером и једно вече, при крају вечере одважим се и почнем. Не улазећи у појединости мојих доживљаја рекао сам бароници да ми прилике, које ми је немогућно изложити, не дозвољавају бављење у Брислу под именима, која она зна и која нису била моја. Додао сам да ме догађаји приморавају да бежим из Ниских Земаља и да се не могу женити и ако би то била за мене срећа, али да ћу за вечна времена сачувати успомену на доброту које ми је чинила.

Говорио сам дуго и ватрено са лакоћом о којој нисам ни сањао и са зебњом сам очекивао одговор бароничин. Непокретна, са бледим образама, са укоченим погледом као месечар, она ме је слушала не прекидајући ме, и наједанпут, бацив ми један страхан поглед, диже се

и закључа се у својој соби, те је више нисам видео. Обавештена мојим признањем а можда и неким речима, које су ми, нема сумње, измакле у узбуђењу, она је увидела опасност која јој је претила, и у праведном неповерењу она ме може бити сматрале кривљим него што сам био у ствари, можда је веровала да сам умешан у неки велики злочин, у коме је може бити било и крви... С друге стране пак, ако притворство треба да изазива страх, искрено признање које сам јој учинио, требало би да ју је умирило. Ова последња мисао свакако је код ње и преовладала, јер кад сам сутра устао, хителијер ми даде једну кесицу у којој је било 15.000 динара у злату, коју му је бароница била предала пред полазак у један сат изјутра. Ништа ме више није задржавало у Бреди те спремих ствари и после неколико сати био сам на путу за Амстердам.

Рекао сам и понављам, да извесне појединости овог доживљаја могу изгледати неприродне, и чак ће се може бити наћи неко који ће рећи да је све лажно, а међутим ништа није истинитије од тога. Почетна слова, која сам поменуо, довољна су да увере сваког ко познаје Брисел за последњих тридесет година. У осталом, у свему има само општих ситуација каквих има у најобичнијем роману и ако сам ушао у неке појединости то није да изазовем интересовање, него са намером да личности које лако верују обезбедим од једне врсте превара, која се тако често употребљава у свима друштвеним редовима и са више успеха него што се мисли. У ствари то и јесте циљ овога дела. Нека се озбиљно размисли о њему јер и државни тужиоци и судије и полицијски чиновници и жандарми имаће можда једнога дана користи отуда.

У Амстердаму сам се бавио врло мало, желео сам да видим Париз. Пошто сам дигао новац на двома упутницама као остатак од новца што ми га је оставила бароница, кренем се на пут и 2. марта 1796. год. стигнем у престоницу, где је после моје име правило толику узбуну. Настанио сам се у улици „Степенице“ у хотелу „Шумски Јунак“ и, прво сам мењао дукате за француски новац и продавао мале адиђаре и луксузне ствари које ми нису требале, јер сам мислио да се настаним у некој вароши у околини где бих нашао ма какво занимање. Али овај план нисам остварио. Једне вечери један господин који се налазаше увек у хотелу и посредоваше путницима, предложи ми да ме одведе у неку кућу где се коцка. Беспослен пристао сам полагајући много на своје искуство стечено у „Турској Кафани“ и „Кафани код новца“. Приметио сам одмах да су бриселски коцкари једва могли бити шегрти овима с којима сам сад играо. Данас администрација коцке има за себе само „пикслу“ и грдно преимућство да тиме увек добија, а изгледи играча увек су једнаки, али увреме, о коме говорим напротив пошто је полиција трпела ове коцкарнице зване *гасило*¹⁾, није се задовољавало само ређа-

1) У оригиналу *etouffoir* место где се гаси нпр. ватра пр.

њем карата и одабирањем боја, већ су стални гости имали међу собом уговорене знаке тако састављене, да је *новајлија* морао подлећи. И два дељења мени однеше стотину луја и још би ми однели, али је било суђено да ме бароничин новац одвоји од овог друштва. Судбина је за средство била изабрала Розину, једну лепу жену, коју сам упознао за столом. Она се испрва показиваше као да је ја и не интересујем, али после месец дана био сам њен љубавник и није ме коштала ништа више до ручкова, позоришта, кола сукања, рукавица, пантљика, цвећа и т. д. свега онога што у Паризу не кошта много само кад се не плаћа.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

Г. Светозар Димитријевић, полицијски писар, пита:

„По § 466. грађ. суд. поступка, попис се на лицу места врши само тада, ако дужник нема тапије на непокретно добро, пазећи при томе да су испуњене све оне формалности, које се законом траже па да продаја постане снажна; у противном, т. ј. ако дужник има тапије, онда попис се врши по тапији и по том списку пописа имаће се продаје. Овако до сада је потписати радио и продаје су по тужби биле оснажене. Но, пре извесног времена, по извесном дуговању, извршена је продаја непокретног имања, по списку пописа, сачињеном у мерама и границама по тапији, онако како у истој стоји, и ова продаја уништена је по тужби дужника из разлога: „што попис имања није извршен по наређењу § 477. грађ. пост., јер границе имања нису означене суседним имањима по имену њихових сопственика“.

Моли се уредништво за објашњење: да ли је поменути судски разлог довољан да се продаја уништи, и ако јесте, онда, да ли је довољно да по оваким тапијама где границе имања нису означене суседним имањима по имену њихових сопственика, ове позове, саслуша их о томе и списак пописа на основу ових саслушања и мера означених у тапији састави; или треба изаћи на лице места и у присуству суседа, дужника и процениоца извршити попис, не обзирајући се се на тапију, сем у случају спора са граничарима?“

— На ово питање одговарамо:

Истина, у § 466. грађанског судског поступка стоји, да ће се попис имања оних дужника, који имају тапије, вршити по самим тапијама, дакле без изласка на лице места, али то важи само за случајеве, кад стање обележено тапијом није измењено од дана издања ове до дана пописа.

Тако, ако на имању постоји кућа са извесним зградама, па је то у тапији

јасно изложено, и ако су у доба пописа исти суседи, који се и у тапији помињу, онда се попис може вршити по тапији, без изласка на лице места.

Али, ако је у тапији описан само плац, а о кући и другим зградама не говори се ништа, а међутим зна се да на томе плацу постоје и грађевине, онда се мора изићи на лице места, те да се и опис зграда узме, јер од тога, како попис буде правилно извршен, зависи и правилно састављање огласа о продаји, а од овога, опет, уредност саме продаје.

У овом случају, наравно, протокол пописа потписује и суседи, јер се том приликом има да провери и испита одношај између ових и дужника, на име: да после издане тапије није дужник стекао какво право службености на имању суседа или обрнуто суседи на имању дужниковом, као што је наслањање стреја, капавица и т. сл., што све мора ући у попис и оглас.

У случајевима, где је цело имање обухваћено тапијом, само су се у току године изменили суседи, попис се може вршити и у канцеларији, ако суседи пристану да потпишу протокол пописа састављен по тапији.

Ако би, пак, они нашли разлога да то одрекну, било што би тврдили да границе нису исте које и у тапији, било из којих му драго разлога, онда би се морало ићи на лице места, и с обзиром на границе изложене у тапији, допунити попис.

Попис, дакле, мора да преставља право стање ствари, признато и од суседа, и да до ситница означи каквоћу и вредност имања, јер све то мора да уђе у оглас о продаји, који има задатак да намераване купце још у напред обавести о вредности имања које се продаје, колико у корист самих поверилаца, толико и самога дужника.

Не могу се, дакле, поставити стална правила: кад се попис може вршити само у канцеларији по тапији, а кад треба изаћи на лице места, јер то зависи од прилика и стања ствари, што треба да буде предмет оцене и увиђавности чиновника, који врши попис.

II.

Суд општине брђанске, актом својим Бр. 499, пита:

„Извесна лица из ове општине, имају да се убаштине на своја имања, која су им остала у комплексу државне шуме, а на која им је комисија за ограничавање држав. шума и пресуду издала, којом им је признала право својине на ограничени простор земље. А поред прив. лица и ова општина има да се убаштини на своје имање, које се граничи до државног добра.

Кад је суд приступио убаштинењу умолу је својим актом окр. шум. управу, да одреди једнога дана свога чиновника, који ће изаћи на лице места, те да као граничар у име државе буде присутан премеру земаља, која се горе пом. убаштињавају.

Управа је на овај акт одговорила: „нека суд положи дијурну за чиновника па ће тек тада чиновник изаћи.

Суд овај, стојећи на томе гледишту, да чиновник, који као граничар у име државе има да присуствује премери, кад се неко, чији је она граничар, на своје имање убаштињава, нема права на ову дијурну, учтиво моли уредништво за објашњење у свом наредном броју:

„Да ли чиновник, који као граничар, у име српске државе треба да присуствује, кад се приват. лица или општина убаштињавају на своја имања, која су им до државног добра, има права на дијурину или не?; и на случај ако има, онда, колика је та дневница? и да ли је ту дневницу дужан да плати подпуно сваки онај који има да се убаштини, или солидарно она лица код колико њих за један дан премеру присуствује?“

— На ово питање одговарамо:

Кад чиновник Шумске Управе присуствује премери једног суседног имања ради убаштињавања, он ту не подмирује никакав приватан интерес онога лица, које се убаштињава, него интерес државе, водећи рачуна да се њена имовина не окрњи убаштињавањем њених суседа.

Он, дакле, у томе случају врши једну од службених својих дужности, за коју нема право ни на какву дијурну према чл. 25. закона о шумама.

Ако Шумска Управа неће да одустане од свога гледишта, него тражи дијурну, онда нека се суд, преко своје надзорне власти, обрати г. Министру Народне Приворе с молбом, па ће он наредити шта треба даље по закону.

III

Суд општине горњо мутничке, актом својим Бр. 586, пита:

„Парафинско пореско одељење, наредбом својом од 17. марта ове г. П.Бр. 2728, наредило је да суд ово општински позове надлежног свештеника, и да он изврши заклетву над члановима пореског одбора, изабратим за ову годину.

21. овог мес. свештеник је дошо у општинску судницу, и одмах је затражио да суд положи на свако лице по 1 динар, па тада да заклетву изврши. Суд је објашњавао, да је свештеник позват по званичној дужности а по наредби надлежне власти, али он није хтео да изврши заклетву. Да се не би тиме ометао посао, благајник општински положио му је из кесе на пет лица по 1 динар свега 5 динара.

Како суд за ову суму нема у буџету предвиђену позицију, то молимо уредништво за објашњење о томе:

Да ли свештеник има право да наплати за извршену заклетву чланова пореског одбора и колико?

Од куда да суд расходује ову суму, када у буџету није предвиђено?

Да ли свештеник има право да наплаћује када врши заклетву чланова школских одборника?“

— На ово питање одговарамо:

Чланом 5. закона о уређењу свештеничког стања, није предвиђено и закључавање општинских и других часника као једна од службених радња свештеничких, које они морају вршити без награде.

Према томе, не може се ни тражити од свештеника да ове послове врши бесплатно, него имају да падну на терет надлештва, које заклетву захтева.

Тако, за општински и порески одбор треба таксу да плате општински судови, за школски одбор школска благајна итд.

Како чл. 8. поменутог закона нису одређене нарочите таксе за заклетву, то се и награда има узети онолика, колика се наплаћује за слична чинодејства, као н.пр. резање колача или водоосвећење.

Ако суд нема у буџету нарочиту позицију за овај издатак, он то може ставити на терет партије „непредвиђених употреба“, пошто, наравно, и одбор донесе своју одлуку у смислу чл. 133. закона о општинама.

IV.

Деловођа општине влајковачке, у срезу копаоничком, пита:

„Молим уредништво да ми у првом наредном броју „Полицијског Гласника“, изволи дати следећа обавештења:

I. Код овога суда налази се извесан број грађанских спорова, по тужбама сеоских пуномоћника, противу извесних лица за присвајање сеоске утрине, пре једне и више година дана.

То уредништво у 32 броју свога листа од прошле године, на питање Суда општине расинске Бр. 1387, дало је објашњење поменутом општ. суду, да је за извиђање и суђење о заузимању утрине по грађанским споровима, у смислу тач. 3. чл. 86. закона о општинама, надлежан првостепени суд, а не општински, а последњи само извиђају и суде за дела из § 375. а кривичног закона, дакле само за самовлашће учињеног пре 3 месеца а на тужбу пуномоћника и приватних лица.

Настаје питање: Да ли је *надлежан општински суд* за извиђање и суђење грађанских спорова о утринама у вредности до 100 динара закључно по § 6. грађанског судског поступка, или првостепени суд према упутству Господина Министра Финансија од 23. јула 1870. године АБр. 4921 (полицијског зборника стр. 1039—1041); и

II. Је ли надлежан, и по ком законском пропису, општински суд да *наређује своје писару да појединим грађанима бесплатно пише тужбе* кад ово није званичан рад?“

— На ово питање одговарамо:

I. Као што је и у бр. 32. за прошлу годину речено, кад год је реч о самовласном захватању општинске шуме, онда извиђај води и пресуду изриче општински суд на основу чл. 106. закона о шумама.

Кад је, пак, самовласно захватање утрине, прогона, пропуста или зиратне земље, онда такође општински суд врши извиђај и изриче осуду по § 375. а кривичног закона.

Код оних, пак, заватина, где је кривица застарела, тужба се предаје првостепеним судовима, пошто су општински судови искључени из суђења по чл. 86. тачке 3. закона о општинама, без обзира на то, што би вредност ових земљишта била испод сто динара; и

2. Општински писар није дужан да бесплатно пише тужбе појединцима, нити га на то може нагнати општински суд, јер он по дужности има да ради само општинске послове и никоје друге.

ОДЛУКЕ ДРЖАВНОГ САВЕТА И КАСАЦИОНОГ СУДА

Један случај задржања од извршења зборске одлуке о избору сеоског пуномоћника, због неправилности из чл. 45., 46., 48., 54. о, 55. и 145. закона о општинама.

Збор сељана села Р....., на дан 20. фебруара 1911. године, изабрао је сеоског пуномоћника.

Противу ове зборске одлуке, изјавио је Ж. М. жалбу надзорној власти и навео ове неправилности:

1., што збор није одређен ни објављен по прописима чл. 34. и 35. зак. о општинама;

2., што гласачки одбор није изабран по пропису чл. 38. истог закона;

3., што за време ручка, у подне, није остављена стража, нити је закључана гласачка соба; и

4., што закључивање посла и записник нису сачињени по чл. 48. и 49. зак. о општинама.

Надзорна власт решењем од 1. марта 1911. године Бр. 1972. задржала је од извршења ову зборску одлуку из ових разлога:

1., што гласачки одбор није констатован у свом записнику, у колико је сата отворен збор и приступљено гласању, као што прописује чл. 45. зак. о општинама;

2., што није у записнику констатовано оно, што се тражи прописом чл. 46. IV, V. и VI. одељ. зак. о општинама;

3., што гласачки одбор није урадио ништа од онога што је био дужан да уради по 1. и 2. одељку члана 48. истог закона;

4., што у записнику није стављено: а) кад је збор отворен; б) колико је по азбучном списку било правних гласача; и в) је ли пуномоћник изабран — чл. 49. пом. закона;

5., што је гласачки одбор у записнику, као и у решењу, прешао ћутке преко тога, ко је изабран за сеоског пуномоћника, и о томе у записнику оставио празнину, огласивши за изабрате кандидате у множини, као да су изабрате два или више лица, а то је намерно учинио, како би радња била оглашена за неправилну и тиме се огрешно о чл. 54. о закона о општинама;

6., што гласачки одбор није донео решење, ко је изабрат за пуномоћника, нити је своје решење са реверсом послао над-

зорној власти — чл. 55. поменутог закона; и

7., што општински суд није известио надзорну власт о сазиву овога збора, нити је послао у препису одлуку збора, и ако је то требало урадити по последњем одељку чл. 145. закона о општинама.

Министар Унутрашњих Дела, налазећи, да је зборска одлука противна закону са напред изнесених разлога, писмом од 4. марта 1911. године ПМ 4396., а на основу чл. 152. закона о општинама спровео је Државном Савету сва акта овог предмета на коначно решење.

Трећи Одсек Државног Савета нашао је, да је решење надзорне власти правилно и на закону основано, па је стого на основу чл. 152. зак. о општинама, решио, да се решење надзорне власти одобри.

Одлука од 9. марта 1911. год. Бр. 2517.

Кад између кметова једне општине наступи сродство до четвртог степена по крви, или до другог степена по тазбини и духовном сродству, онда увек има да одступи онај, који је млађи по годинама старости.

Јован Ц, из Ј..... и Василије П., из С..... упутили су надзорној власти једну представку, у којој су навели, да су у општини Ј..... изабрате за кметове два лица: М. М. и А. С., која стоје у другом степену сродства по тазбини, јер су зет и шурак.

Надзорна власт саслушала је оба ова кмета, и они су признали да су у сродству, одн. да су зет и шурак.

Надзорна власт наша је, да ни једним законским прописом није забрањено, да кметови, који су међу собом у сродству, не могу као такви бити у једној општини.

По чл. 89. закона о општинама, кметови сродници не могу бити у суду заједно, и кад би у овој општини била само именована два кмета, онда би један од њих морао бити уклоњен; али како општина има три села и три кмета, то се суд увек може саставити, а да у њему чланови не буду међу собом у сродству, на шта има да пази председник при распореду кметова за суђење и решавање — чл. 88. закона о општинама.

Према овоме нема никаквих законских разлога, да се који од ових кметова уклања од дужности. С тога је о овоме решењем од 27. новембра 1910. године Бр. 11696. известила молиоце.

По изјављеној молби, П. Одсек Државног Савета, нашао је, да решење надзорне власти не може остати у снази с тога, што се из саслушања кметова М. М. и А. С. види, да су у другом степену сродства по тазбини, те према пропису чл. 89. закона о општинама не могу остати заједно, већ има да одступи онај, који је млађи по годинама старости.

С тога је, на основу чл. 170. закона о општинама, решио, да се решење надзорне власти поништи.

Одлука од 10. марта 1911. год. Бр. 1247.

Надзорна власт, пре но што би, у смислу чл. 148. закона о општинама, учинила образложени предлог општинском одбору за уклањање од дужности општинских часника, дужна је да ове предходно саслуша.

Надзорна власт решењем својим од 10. фебруара 1911. године № 31316., а на основу чл. 148. закона о општинама, предложила је одбору општине С....., да свога кмета Лазара М. Н. разреши од дужности кмета села С..... због ових дела:

1., што је утајио 47·70 динара покупљених од сељана свога села на име накнаде штете за једну паљевину;

2., што је кажњен са 10 динара што по наредби надзорне власти није предао окружној благајни извесну суму новаца за цркву д.....;

3., што је у својству кмета порушио један пут, својину извесног лица, без одлуке општинског одбора, бранећи се, да је то сеоска утрина, незаконито заузета;

4., што је од једне жене измамио 50 динара, тобож да потплати извесног државног чиновника да јој се муж пусти испод суђења;

5., што није извршио извесне наплате по разним извршењима;

6., што је на противзакони начин, преко њиве једног ондашњег грађанина, направио пут — службеност пролаза за околна имања;

7., што се ненадлежно мешао у школске ствари;

8., што је натерао извесне људе да пуцају на једног ондашњег грађанина, и да му је том приликом отерао три брала за наплату туђе порезе, као и да је извесне људе терао на рад без икакве потребе; и

9., што је исти, са напред изложенога, немогућан даље на положају на коме је, и да ће се према њему за ова дела продужити кривична истрага.

Општински одбор по разматрању решења надзорне власти, донео је одлуку, да се кмет Лазар не разрешује од дужности.

1., што одбору није познато, да је утајио какав новац, јер би га за то требало оптужити надзорној власти;

2., што се из тога, што је за неприкупљање црквеног новца кажњен само он, а не и прошла управа, јасно види, на шта се иде;

3., што није поништио берићет оног лица, јер оно и нема свог имања, већ је заузело општинску утрину;

4., што одбору није познато, да је од оне жене узео 50 динара, да јој пусти мужа испод суђења;

5., што је службеност пута установљена по одлуци општ. одбора;

6., што као кмет има право да сазнаје, шта се у школи ради, јер је он и члан школског одбора и т. д....

Надзорна власт доставила је сва акта овог предмета Министру Унутрашњих Дела.

Министар Унутрашњих Дела писмом од 10. марта 1911. године ПМ 4433, а на основу чл. 148. закона о општинама, доставио је ова акта Државном Савету с мол-

бом, да донесе решење: да се кмет села С..... Лазар М. Н. разреши од дужности општинског часника.

Трећи Одсек Државног Савета нашао је, да се захтев о разрешењу овог кмета не може усвојити с тога, што се из послатих аката не види, да је надзорна власт прво саслушала кмета Лазара, па потом учинила образложени предлог општинском одбору, да га уклони са кметског положаја, као што прописује чл. 148. закона о општинама.

С тога је, на основу чл. 148. закона о општинама, решио, да се захтев о разрешењу овог кмета не усвоји.

Одлука од 23. марта 1911. год. № 2852.

Јос. К. Ст.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

Т Р А Ж И С Е

Јеврем Томовић, из Виче, који има да издржи казну затвора, отумарао је да би избегао издржавање казне. Он је стар 60 година; висок, сув, по занату је тишлер и при раду носи наочаре.

Акт начелника ср. прокуначког Бр. 853.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Код Светозара Стојковића, из Рибара, нађена је крадена кобила матора 10 година, длаке доратасте, у десну задњу ногу путаста.

Начелник среза деспотовачког, пресудом својом казнио је **Саву Станисављевића**, бив. ракицијског трговца, за прављење фабрицираног вина и ракије, поред осталог и прогонством у место рођења Крушевац.

Он је стар 46 година, просед, носав, средњег раста.

Како није искључена могућност, да ће Сава и даље продужити свој «посао», то се скреће пажња општинским и полицијским властима на његову појаву.

Акт начелника ср. деспотовачког Бр. 6816.

МАНГУП СТОКА

У атару општине бегаличке, ухваћене су две мангуп ждребице и један коњ, сви длаке доратасте без знакова.

Денеша начелника ср. грочанског Бр. 4745.

Код начелника среза деспотовачког налази се једна мангуп кобила, матора 3 године, зелена, у леву задњу ногу путаста.

Денеша начелника ср. деспотовачког Бр. 619.

Код начелника среза космајског налази се једна мангуп кобила длаке алатасте, лисаста са жигом «В».

Денеша начелника ср. космајског Бр. 8657.

ПОТЕРЕ

Др. Леополд Френкел, родом из Геча у Мађарској, чију слику доносимо, извршио је превару, па затим вероватно пребеглао у Србију.

Др. Леополд Френкел.

Он је стар 42 године, вере мојсијеве, раста средњег, добро развијен, елегантно одевен. Сем мађарског говори још и немачки.

Акт Управе града Београда Бр. 14096.

Љубомир Јовић, родом из Костајника у ср. рађевском, има да се узме на одговор за кријумчарење дувана, али се налази у бегству. Он је стар 23 године.

Акт начелника среза мачванског Бр. 7552.

Александар Ракић, звани «Гајдаш», познати коцкар и варалица, чију слику износимо,

покушао је у Шапцу да изврши опасну крађу па је затим побеглао.

Он је родом из Шапца, стар 26 година, раста малог, црн, бркова смеђих, сувоњав, у оделу грађанском са шајкачом на глави.

Акт начелства окр. подринског Бр. 6687.

Бока Здравковић, из Метриша, ударно је каменом жандарма, кад га је овај спроводио из Неготина за Ниш, и том приликом отео му пушку маузерову и револвер, па затим побеглао.

Он је стар 43 године, раста средњег, пронамањаст, у слачком оделу са шубаром на глави.

Денеша начелника ср. заглавског Бр. 7277.

Марин Иванов, без занимања, осумњичен је да је извршио крађу сата Сави Голубовићу, чиновнику Вајфертове пиваре. Сат је ценин сребрн, са цолаћеним оквиром.

Акт кварта врачарског Бр. 3419.

Препоручује се полицијским и општинским властима, да за овим побеглим лицима учине најживљу потеру, и у случају проналаска стражарно их упуते властима које су потернице издаде, с позивом на означене бројеве акта или депеше.

К Р А Ђ А С Т О К Е

Из реона М. Брањске, украдена је једна кобила матора 6 година, длаке зелене, језика при врху пресечена, са жигом «К», и један коњ матор 8 година, доратаст, гриве уплетене. Денеша начелника ср. подерског Бр. 4442.

Обраћа се пажња свима полицијским и општинским властима на ову крађу и крадљивца.